

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

[Tractatus de attributis, de visione beatifica, de scientia Dei ac de ejus
voluntate et providentia]

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Disp. III. De libertate voluntatis Dei

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77132)

plicem perfectionem, & consequenter triplicem bonitatem distinguit: primam proveniente a forma secundum quam aliquid in suo esse constituitur, secundam convenientem rei ratione existentiae, tertiam secundum quam res aliqua suum finem consequitur: Ergo ex illius mente, ad formam constituentem aliquid in suo esse essentiali, sequitur bonitas, ac proinde ad ens nominaliter sumptum.

76. Dices primo, D. Thomam supra qu. 5. art. 3. ad 4. docere quod mathematica non sunt bona, quia cum subsistant separata a materia sensibili, abstrahunt a fine & motu, & consequenter a ratione boni: Ergo ex D. Thomae bonitas supponit subsistentiam & existentiam, ac proinde in rebus mere possibilibus non reperitur.

Respondeo primo, D. Thomam loqui de bono simpliciter, ac proinde nobis non aduersari, qui bonitatem solum secundum quid in rebus possibilibus agnoscimus.

Respondeo secundo: Quod cum objecta Mathematicarum sint quantitas continua & discreta, prout abstrahunt a materia sensibili, & sub hac abstractione non solum non existant, verum etiam nec possint existere, recte illis prout sic consideratis, bonitas denegatur, quia etsi de ratione bonitatis non sit existentia est tamen de ratione illius, ordo, vel saltem capacitas ad existendum, quae in rebus possibilibus invenitur.

77. Hac ergo solutione praetermissa, aliter principali argumento respondeo, distinguendo scilicet Antecedens: Creaturae in statu possibilitatis sunt bonae, saltem secundum quid: bonitate transcendentali, quae dicit integritatem in proprio ordine, concedo Antecedens: bonitate formali, nego Antecedens, & Consequentiam; appetibilitas enim non consequitur ad primam bonitatem, sed ad secundam, quia non attrahitur voluntas, nisi ab aliqua convenientia, quae sine esse, vel ordine ad illud haberi non potest. Solutio est D. Thomae hic art. 6. ad 1. quod ita procedebat: *Sicut se habet scientia ad verum, ita voluntas ad bonum; sed Deus scit omne verum: ergo vult omne bonum; sed non omne bonum sit, multa enim bona possunt fieri quae non sunt; non ergo voluntas Dei semper impletur.* Cujus argumenti solutionem sic concludit S. Doctor. *Et ideo Deus cognoscit omne verum, non tamen vult omne bonum, nisi in quantum vult se in quo virtualiter omne bonum existit.* Ergo sentit expressè S. Doctor, creaturas posibles esse bonas, & tamen eas non diligere Deo, ut affirmat nostra responsio, quam ex scriptis Reverendissimi M. Godoy desumpsimus.

78. Obijcies quarto: Deus simplici affectu omnibus hominibus salutem desiderat, saluque reprobatorum terminat amorem divinum: At illa salus non est futura, sed solum possibilis: Ergo Dei voluntas simplici amore erga possiblea versatur.

Respondeo concessa Majori, negando Minoram: licet enim salus reprobatorum non sit futura absolute, est tamen futura respectu voluntatis divinae, inchoative vel conditionate, de quo infra.

79. Quaes, an ex hypothesi quod Deus amaret creaturas posibles, illas necessario, vel libere amaret.

Respondeo quod facta hac hypothesi, Deus non libere, sed necessario illas diligeret. Probat breviter, quia in tali hypothesi, bonitas creaturarum possibilem non esset libera, vel contingens, sed naturalis & necessaria, & haberet ne-

A cessariam connexionem cum bonitate divina. Ergo non libere sed necessario diligeretur a Deo. Consequentia patet, Antecedens probatur. In tali hypothesi bonitas illa antecederet omne liberum decretum divinae voluntatis, & esset in rebus possibilibus, sicut veritas & cognoscibilitas: Sed in rebus possibilibus, est veritas & cognoscibilitas necessaria, ratione cuius terminant scientiam Dei naturalem, quae simplicis intelligentiae nuncupatur: Ergo in tali hypothesi deberet esse in rebus possibilibus bonitas necessaria, quae amorem Dei naturalem & necessarium terminaret: unde data hac hypothesi, non esset ratio cur Spiritus Sanctus non procederet ex amore possibilem, sicut verbum procedit ex eorum cognitione.

B Confirmatur. In tali hypothesi nulla daretur variabilitas aut contingentia in amore Dei, ex parte actus, cum sit divinus & increatus, ac proinde immutabilis; nec ex parte objecti, quia in tali statu creaturae posibles non essent variabiles in bonitate, sicut nec sunt variabiles in veritate & cognoscibilitate, respectu illius status; nam in tali statu non dependerent ab actu libero Dei, sicut dependent in statu existentiae, aut futuritionis: Ergo in tali statu, amor rerum possibilem nullo modo esset liber, sed omnino necessarius.

C Dices cum Scoto: Ex hypothesi quod creaturae posibles haberent bonitatem, ratione cuius essent a Deo diligibiles, talis bonitas non esset infinita: Ergo facta hac hypothesi, Deus non posset necessitari ad diligendas creaturas posibles. Antecedens constat, talis enim bonitas esset bonitas creaturarum, & consequenter finita. Consequentia verò probatur. Voluntas non potest necessitari nisi ab objecto adaequante totam eius capacitatem, & sic ab intellectu proposito: Sed bonitas finita non adaequat totam capacitatem voluntatis divinae, imò nec creaturae: Ergo si in rebus possibilibus esset bonitas finita, illa non posset ad amorem sui necessitare divinam voluntatem.

D Respondeo concessa Antecedente, distinguendo Consequens. Non posset necessitari ex infinitate objecti, concedo. Ex parte infinite adaequatis subjecti attingentis omne quod est cum propria bonitate connexum, nego. Ad probationem Consequentiae, eodem modo distinguenda est Major, & concedenda de necessitate objectiva, neganda verò de necessitate subjectiva. Quae solutio potest explicari & illustrari exemplo scientiae: nam etsi creaturae posibles non habeant veritatem vel scibilitatem infinitam, eo tamen ipso quod deurae sunt cognitionis circa illas, non libere sed necessario debent cognosci, alias cognitio divina infinita non esset, siquidem non attingeret omne cognoscibile. Sic etiam de voluntate divina, in data hypothesi, proportionaliter dici debet.

DISPUTATIO III.

De libertate voluntatis Dei

Q Uod olim dixit Augustinus de peccato originali, nihil esse ad praedicandum notius, nihil ad intelligendum secretius, de libertate Dei, verius affirmari potest.

potest. Nihil enim in fide & naturali ratione apertius, & manifestius, quam Deum habere libertatem; nihil in Theologia intricatius & occultius, quam modum, & naturam libertatis eius exponere. Utrumque tamen breviter in hac disputatione præstandum est, & existentia, ac quidditas divinæ libertatis, quâ brevitate & perspicuitate poterimus, explicanda sunt.

ARTICULUS PRIMUS.

Demonstratur in Deo esse perfectissimam libertatem.

Aristoteles & quidam alij antiqui Philosophi, quorum meminit D. Thomas in 2. 2. 2. q. 5. libertatem Dei cum ejus immutabilitate conciliare non valentes, eam negant, ac dixerunt Deum agere ex necessitate nature; ex quo Aristoteles intulit mundum esse æternum. Veram etiam in Deo libertatem negasse videntur Wiclef, Abailardus, Bucerus, & Calvinus, teste Bellarmino libro 3. de gratia & libero arbitrio, cap. 17. & 16. à quorum sententia, vel potius errore, non multum videtur recedere Aureolus in 1. dist. 4. 5. art. 1. ubi docet libertatem esse tantum in Deo metaphoricè. Contra quem errorem militat in primis Scriptura pluribus in locis, in quibus libertas Deo attribuitur: dicitur enim Psalm. 134. *Omnia quæcumque voluit Dominus, fecit: Psalm. 93. Deus ultionum liberè egit. Matth. 11. An non licet mihi quod volo facere?* & 1. ad Corinth. 12. dicitur de Spiritu sancto, *hæc omnia operatur unus atque idem spiritus, dividens singulis prout vult.* Quæ verba exponens D. Ambrosius libro 2. de fide cap. 3. dicit, *Spiritus sanctus dividit singulis prout vult: id est libero voluntati arbitrio, non necessitatis obsequio.* Denique hæc veritates confirmant omnia Scripturæ loca, in quibus Deus dicitur præstare misericordiam, preces nostras exaudire, mutare sententiam &c. Si enim ageret ex necessitate nature, neque misereri posset, neque precibus moveri, quia ageret ut determinatus ad unum.

Naturalis etiam ratio sufficientia præbet principia ad libertatem Dei demonstrandam. Primò quia libertas est maxima perfectio, nullum includens defectum, & de numero earum, quæ simpliciter simplices, à Theologis nuncupantur. Utenim dicit D. Bernardus in Cantica: *Arbitrii liberus est plane quid divinum, præfulgens in anima, tanquam gemma in auro:* Cum ergo Deus sit infinitè perfectus, omnesque perfectiones simpliciter simplices, formaliter in se contineat, est etiam perfectè liber.

Secundò, Libertas est quoddam dominium vel in actus, vel in objecta: Sed Deo perfectum competit dominium, saltem in objecta volitas est enim omnino independens à creaturis: Ergo & perfectè libertas.

Tertiò, ut discurret Angelicus Doctor 1. contra Gent. cap. 8. 1. Voluntas non fertur necessario ad ea quæ sunt ad finem, si finis sine illis haberi possit; Medicus enim y. g. non necessitatur ea medicamenta adhibere, sine quibus æger sanari potest: Cum igitur divina bonitas, quæ sola est finis voluntatis divinæ, sine creaturis subsistat, & sit ab illis omnino independens, Deus est liberissimus circa creaturas.

Quartò, Res procedunt à Deo sicut artificialia ab artifice: Sed artifex quamvis velit in se habere artem, non tamen ex necessitate vult artificialia producere: Ergo Deus similiter non vult creaturas ex necessitate, sed ex perfecta libertate creare.

Quintò, Omnis natura intellectualis habet non solum voluntatem, sed etiam liberum arbitrium: Atqui Deus est nature intellectualis: Ergo in eo non solum est voluntas, sed etiam liberum arbitrium. Major hoc discursu suadetur. Natura intellectualis triplici gaudet universalitate & amplitudine, quæ carent alia natura rationis expertes. Prima est universalitas in essendo, quatenus per formas apprehensas, & per species intelligibiles, potest fieri omnia, & recipere naturas, & quidditates omnium rerum; non quidem in esse naturali & entitativo, sed intelligibili & repræsentativo, ut in Tractatu de visione beata fusè declaravimus. Ex hac universalitate oritur altera, nempe in judicando, quatenus potest in omnem faciem vertere objecta, & considerare illa, ut sunt digna amore vel odio, & ut sibi necessaria, aut utilia, vel convenientia; ex qua nascitur tertia, quæ est in appetendo, ratione cujus potest velle vel nolle, eligere vel non eligere quæcumque bona particularia, quæ non habent cum summo & primario bono necessariam connexionem, & in hac tertia universalitate consistit formaliter ipsa libertas: Ergo omnis natura intellectualis habet non solum voluntatem, sed etiam liberum arbitrium. Ita discurret S. Doctor quæst. 23. de veritate art. 1. ubi probat Deum esse summè liberum, quia est in supremo gradu immaterialitatis, & colligit libertatem & indifferentiam in agendo, ex universalitate in essendo, & judicando.

Denique, Perfecta Dei libertas in operando demonstrari potest aliâ ratione qua utitur idem S. Doctor 1. parte quæst. 42. art. 2. ubi ait: quòd dupliciter tantum contingere potest quòd aliquis effectus non sit coævus suo agenti, sed sit tempore posterior. Primo, si sit agens voluntarium, seu liberum, potest habere effectus posteriori tempore; quia sicut potest eligere agere vel non agere, ita & hoc vel illo tempore agere. Secundo, si sit agens naturale, contingere ei tantum potest, quòd non habeat effectum sibi coævum, seu statim ex quo est, quia non habet virtutem completam ad agendum: Sed mundus non est coævus Deo ex hac posteriori ratione, ut constat: Ergo ex priori.

Neque obest divinæ libertati impotentia ad peccandum, ut enim docet D. Thomas in 2. 2. quæst. 62. art. 8. ad 3. posse peccare non pertinet ad essentiam, sed ad defectum libertatis. Unde Augustinus libro 22. de civit. cap. 3. *Certè Deus ipse, nunquid quia peccare non potest, idè liberum arbitrium habere negandus est?* Non requiritur etiam ad perfectam libertatem indifferentiam ad diversos actus (hæc enim dicit potentialitatem, nec stare potest cum divinæ voluntatis immutabilitate) sed sufficit indifferentia ad diversa objecta, quæ non habent necessariam connexionem cum primario objecto divinæ voluntatis, ut constabit ex dicendis articulo sequenti.

Disp. 2. art. 1.

ARTICULUS II.

Per quid constituatur liberum Dei decretum, seu quid super addat actus liber Dei, ad perfectiones eius necessarias?

§. I.

Aperitur difficultas, & referuntur sententiae.

Questionem omnium difficillimam aggredimur, quae Theologorum omnium torquet ingenia, vel absorbet; & quae merito vocari potest aenigma sacratissimum, omnibus mortalibus adhuc incognitum, & humanis discursibus prorsus inexplicabile: Unde plures Theologi perfectam eius intelligentiam differunt usque ad visionem beatificam, & aeterna vitae fructuionem. Ut tamen haec aliquam eius notitiam & solutionem habere possimus, antequam varia Recentiorum placita in medium adducam, rationem dubitandi, ac difficultatis nomen duplici argumento concludam.

Primum est: Actus liber ex proprio conceptu perit quod deficere possit, seu non esse in subiecto volente: Sed nihil Deo intrinsecum potest, vel potius illi deficere, si in eo non esse, cum ille sit omnino immutabilis & invariabilis: Ergo in nullo intrinseco voluntati divinae, decretum Dei liberum consistere potest.

Quod si ob hanc rationem ad aliquid extrinsecum configiatur, militat non minus efficax argumentum. Nam de ratione actus liberi, voluntatem constituentis in actu secundo volentem, est quod immanens sit, & vitalis: Ergo nequit per formam extrinsecam, & non immanentem, nec vitalem constitui. Quae dubitandi ratio adeo Theologorum torquet ingenia, ut illos in tot ferè sententias quot capita abire coegerit.

Duae tamen sunt extremae, & inter se omnino oppositae, ex quibus quasi è fontibus & capitibus caetera dimanarunt. Prima, ut salvet immutabilitatem Dei, videtur negare ejus libertatem: asserit enim actum liberum in Deo non esse aliquam determinationem intrinsecam ejus voluntatis, sed illum constitui formaliter liberum per denominationem extrinsecam, ex actione qua creaturas ad extra produxit, quae juxta hanc sententiam est formaliter transiens, & in ipsis creaturis recepta. Ita Aureolus supra citatus, & quidam alii, quos refert Basilus Legionensis, quaest. 6. Scholastic. variarum disp. cap. 3.

ESecunda sententia extreme opposita, ut salvet Dei libertatem, videtur tollere ejus immutabilitatem: docet enim decretum liberum consistere in perfectione quadam Deo intrinseca & extensiva, ratione distincta à perfectione necessaria, quae quia libera est, absque ulla imperfectione potuit deficere à divina voluntate. Sententiam istam sic explicatam Cajetano communiter attribuit Recentiores, eamque variis notant censuris, illam absurdam, parum in fide tutam, pias aures offendentem, appellantes: ut videri potest apud Valentiam, Vazquem, & Molinam. Suarez tamen sentit hanc sententiam, spectatà solum ratione naturali, verisimilem esse & probabilem; si tamen digne censeamus de Deo, & ut fide docemur, dicit se non posse illi assentiri. In quo parum consequenter locutum esse notavit Arriaga, nam quae contra sententiam Caje-

Atani obijci possunt, non tam ex fide, quam ex ratione naturali petuntur; imò quae ex fide obijciuntur, solvit Arriaga ibidem. Ipse vero sentit, sententiam Cajetani declarari penitus difficultatem libertatis divinae, nec in hac vita aliam clariorem viam, pro illius solutione apparere: nihilominus stando rationi naturali, eam verisimilem non esse. In quo sine dubio parum consequenter locutus est: Nam libertas voluntatis divinae declarari & defendi debet, prout ratione naturali cognoscitur: Ergo si difficultas circa libertatem divinam penitus sententiam Cajetani evacuatur & declaratur, non potest illius sententia opponi his quae naturalis ratio dicit de divina libertate, ac proinde stare nequeunt haec duo quae asserit Arriaga loco citato: scilicet sententiam Cajetani penitus declarari libertatem divinae voluntatis, & illam esse improbabilem, ratione naturali spectatà.

BEx istimo ergo, hanc sententiam, prout ab illis Authoribus explicatur, à Cajetani mente profus esse alienam, ipsumque intelligendum & interpretandum esse de perfectione libera, quae possit deficere, non in ratione perfectionis, sed in ratione terminationis, de quo infra. Erta illum interpretantur Nazarius, Joannes à sancto Thoma, & plures alii, ab hac calumnia rectè doctissimum illum Cardinalem vindicantes.

CInter has duas sententias extreme oppositas, plures sunt mediae, quae utriusque rigorem mitigare, & temperare conantur. Prima moderatio est, decretum Dei liberum non consistere adaequate in formalitate intrinseca, nec in aliquo extrinseco sed in utroque simul. Ita Basilus ubi supra cap. 5. & 6. Granada tract. de voluntate Dei disp. 5. sect. 5. Arrubal, Herice, & alii. Differunt tamen inter se in eo, quod Basilus & Herice volunt illud extrinsecum, quod constitutionem actus liberi Dei ingreditur, esse partivam productionem creaturarum, seu effectum ad extra productum, quem volunt intrare in recto, & ut formam partialiter constituentem: Granada verò & Arrubal docent illud extrinsecum esse actionem productivam creaturarum, illamque solum in obliquo & terminativè, in constitutione divini decreti importari.

DSecunda moderatio adhibetur à Fonseca libro 7. Metaph. cap. 8. conclusione 10. quem sequitur Salas 1. 2. quaest. 6. tract. 1. disp. 1. sect. 8. §. 7. ad 8. qui docent actum liberum addere ad necessarium, non quidem perfectionem extensivam, potentem à Deo deficere (in quo à sententia Cajetani, prout ab ipsis intellecta, recedunt) sed modum realem, seu realem extensionem, solum ratione ab actu necessario distinctam, quae potuit realiter deficere, quoad suam realitatem modale, licet postquam exitit, non potuerit non esse.

ETertia moderatio est aliorum, qui docent actum Dei liberum formaliter, vel saltem completivè, & inadaquate constitui per respectum rationis ad creaturas existentes vel futuras. Ita ex antiquis Thomistis videntur docere Capreolus in 1. dist. 45. quaest. 1. & Ferrariensis 1. contra Gent. cap. 82. & ex Recentioribus Marcus à Serra hic art. 3. Quos sequitur Vazquez disp. 22. cap. 2. ubi ait: *Voluntas libera Dei est ipsa essentia divina per modum actus eliciti; includit tamen habitudinem quaedam rationis ad res futuras.* Quarta & ultima sententia, quae mihi videtur pro abrior, & doctriuae D. Thomae conformior, infra §. 5. explicabitur.

Disp. 40.
Metaph.
sect. 9.

Disp. 28.
sect. 11.

Dico

Rejiciuntur duae extreme sententiae.

Dico primò: Decretum Dei liberum, in denominatione extrinseca, petita ab actione transiente, quâ Deus creaturas ad extra produxit, adaequate non consistere.

Probatum conclusio: Primò quia juxta hanc sententiam, non nisi in sensu metaphorico salutarum Deum liberè velle creaturas: Sed hoc reprobatur Scriptura, ut constat ex locis articulo sequenti relatis: Ergo &c. Sequela Majoris est evidens, externa enim creaturarum productio non nisi metaphorice potest dici illarum voluntas, & solum potest esse voluntas signi, non autem beneplaciti: unde juxta hanc sententiam Aureoli, nulla datur in Deo voluntas beneplaciti, sed tantum signi, quod est contra communem Theologorum sententiam.

Secundò, Deus ab aeterno dicitur liberè volens creaturas, & tamen actio illa transiens, quam ponit ista sententia, non fuit ab aeterno, sed in tempore: Ergo non denominatur liber ab illa.

Tertiò, Deum esse liberè volentem, est denominatio intrinseca: At intrinseca denominatio ab actione non immanente, sed formaliter transiente nequit praestari: Ergo Deus non potest constitui, nec denominari liberè volens creaturas, per actionem formaliter transientem, quâ illas ad extra produxit.

Quarò, Si hæc sententia Aureoli vera esset, absque ullo inconvenienti posset Deus incipere aliquid velle de novo, cum non sit inconveniens, quod actio illa transiens productiva creaturarum, de novo ponatur in tempore: Consequens est falsum, ut constabit ex infra dicendis: Ergo & Antecedens.

Denique, Si Deum liberè diligere creaturas, nihil aliud esset quam eas producere, cum potentia ad non producendum, ut docet Aureolus: propositio ista ex Psal. 137. *Omnia quaecumque voluit fecit*, redderet hunc sensum, omnia quæ fecit, cum posset non facere, fecit, quod est ridiculum. Et ista, sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret, sic esset exponenda: sic dedit Filium mundo, ut daret Filium, quæ est absurda locutio. Denique ista, *salvum me fecit, quoniam voluit me*, sic debet interpretari in sententia Aureoli: *salvum me fecit, quoniam salvum me fecit*, quæ est negatoria repetitio.

Dico secundo: Actum liberum Dei non constitui per aliquam perfectionem extensivam, superadditam ad perfectiones necessarias, & ab illis ratione distinctam.

Probatum conclusio: Primò quia si actus liber Dei aliquam perfectionem extensivam actui necessario superadderet, Deus posset, vel potuisset habere aliquam perfectionem quam non habet: Sed hoc repugnat actui puro, & summe perfectioni, ut constat: Ergo & illud. Sequela Majoris est evidens: nam in Deo potuit esse decretum quod de facto non fuit, v. g. decretum creandi novum mundum, vel assumendi naturam Angelicam: Ergo si actus liber Dei aliquam perfectionem extensivam actui necessario superaddat, in Deo potuit esse aliqua perfectio extensiva, quæ de facto in illo non est.

Secundo, Vel perfectio illa libera & extensiva est realiter identificata cum entitate divina, vel non: Si primum, illa non potest entitativè

A deficere, sed solum terminativè, & sic hæc opinio coincidet cum communi sententia Thomistarum, infra exponenda. Si secundum, sequitur quod entitas divina & increata sit in potentia in ordine ad illam, quod repugnat actui puro, & summe perfectioni.

Tertiò, In Deo admittenda non est aliqua perfectio imperfectioni admixta: Sed perfectio defectibilis sub ratione entitatis, vel perfectionis dicit imperfectionem, nam posse non esse, maxima imperfectio est: Ergo illa non debet in Deo admitti.

Denique, Hoc ipso quod perfectio illa entitativè sit defectibilis, debet à voluntate divina entitativè distingui, ut constabit ex dicendis §. sequenti, impugnando sententiam Fonseca & Salas: Sed nulla potest in Deo admitti perfectio entitativè distincta ab ejus voluntate, alioquin illam actuaret & periceret, & cum ea realem compositionem efficeret: Ergo non potest admitti in Deo aliqua perfectio, defectibilis sub ratione perfectionis, & entitatis: licet (ut infra dicemus) possit in eo admitti perfectio defectibilis sub ratione puræ terminationis.

Alia sententia media confutatur.

Inter duas sententias extreme oppositas, quas §. precedenti impugnavimus, duæ versantur media, breviter hic confutanda: quarum una videtur affinis opinioni Aureoli, altera vero parum distans à sententia, quæ à Recentioribus tribuitur Cajetano.

Dico ergo tertio: Decretum Dei liberum non constitui, etiam partialiter, & inadæquate per aliquid extrinsecum, nempe per effectus quos Deus ad extra produxit, vel per actionem, & causalitatem per quam illos produxit.

Probatum conclusio ratione fundamentali: Implicat causam adæquate, vel inadæquate constitui per suum effectum, cum prius naturâ quam illum producat, debeat esse complete, & adæquate constituta. Sed creatura producta, & actio productiva illarum, sunt effectus decreti voluntatis divine: Deus enim (sicut inquit Apostolus) operatur omnia secundum consilium voluntatis sue: Ergo repugnat liberum Dei decretum partialiter & inadæquate constitui, per effectus ad extra productos, vel per actionem productivam illorum.

Confirmatur: In Scriptura creaturæ dicuntur futurae, quia Deus illas vult: dicitur enim Psal. 137. *salvum me fecit, quoniam voluit me*. Et Psal. 134. *Omnia quaecumque voluit Dominus fecit*. Et Apocal. 2. *Tu creasti omnia, & propter voluntatem tuam erant, & creata sunt*: Ergo volitio Dei libera est causa futuritionis rerum; non verò futuritio rerum, ratio constitutiva ipsius liberae volitionis.

Dices cum Arrubal, & Granada: Velle Dei liberum non constitui, etiam inadæquate, per effectus ad extra productos, sed per causalitatem, seu actionem, quâ Deus illos ad extra produxit; & cum talis actio sit prior creaturis productis, consequens sit quod volitio Dei libera per eam constituta, illas præcedat, sitque ab eis independens, ac proinde quod verè affirmetur creaturas esse existentes vel futuras, quia Deus libere voluit.

Sed contra primò: Non solum creaturæ, sed etiam

- etiam causalitas, seu actio externa, quâ illa producuntur, est effectus volitionis liberæ Dei; si semel Deus agit per actionem transeuntem formaliter, ut supponunt illi Authores: Ergo non minus per actionem, quam per effectum productum, repugnat constitui liberum Dei decretum. Consequentia patet ex dictis, Antecedens autem probatur. De illa etiam causalitate & actione transeunte, verum est dicere, illam existere, vel futuram esse, quia Deus vult illam esse futuram. Sed non quia vult necessario, aliâs necessario existeret: Ergo quia vult liberè, & consequenter etiam illa causalitas est effectus volitionis liberæ Dei.
30. Secundò, Actio formaliter transiens, per quam Deus in sententia Adversariorum producit creaturas ad extra, non est à voluntate divina immediatè, & tanquam à principio elicente, sed mediatè tantum, & tanquam à movente, & applicante potentiam executivam ad illam elicendam: Atqui divina voluntas non applicat potentiam exequentem ad productionem creaturarum, ut est amor necessarius, aliâs necessario applicaret; nec ut in actu primo liberè volens, quia ut sic non est applicans, sed potens applicare: Ergo applicat illam ut liberè volens in actu secundo, & consequenter ut volens liberè in actu secundo, ad talem actionem, & causalitatem prius naturâ supponitur, & sic per illam non constituitur.
31. Confirmatur, & magis illustratur hæc ratio, exemplo voluntatis creatæ. Licet enim illa constituitur formaliter liberè volens, per internam volitionem ab ea elicitam, non tamen per actionem externam ab ipsa imperatam, & à potentia executiva elicitam; quia talis operatio se habet tantum ut effectus ipsius, & eam supponit prius, saltem naturâ, liberè volentem. Idem proportionaliter dicendum est de voluntate Dei, quia similiter actio transiens ad extra, non comparatur ad illam per modum actionis ab ea elicite, sed per modum effectus ab illa imperati: unde eam prius naturâ supponit liberè volentem, & consequenter liberum Dei decretum, adæquatè constitutum.
32. Confirmatur, & arguetur amplius: Quia intellectus divinus directivè ad actum divinæ voluntatis concurrat, nequit in ratione dirigentis, & proponentis actu objectum voluntati, per actum ipsius voluntatis constitui: Ergo pariter, quia divina voluntas applicativè concurrat ad actionem transeuntem potentie exequentis, per quam in sententia Adversariorum, Deus ad extra creaturas producit, nequit in ratione liberè applicantis, per talem actionem constitui.
33. Ex his impugnatus manet alter modus dicendi Basilii Legionensis, & Valentini Herice, qui volunt actum Dei liberum, in adæquatè & partialiter constitui per ipsos effectus ad extra productos: si enim per actionem, & causalitatem quâ causantur creaturæ, liberum Dei decretum constitui nequit; à fortiori constitui non poterit per effectus productos, qui posteriores sunt prædictâ causalitate, & qui cum procedant à voluntate Dei libera, eam supponunt ut liberè operantem.
34. Secundò principaliter arguitur, & magis confutatur uterque modus dicendi horum Authorum, in eodem serè rationibus quibus supra sententiam Aureoli impugnavimus. In primis enim, ut supra arguebamus, decretum liberum creandi v.g. mundum, ab æterno convenit Deo, & consequenter ab æterno est in Deo adæquatè illius constitutum: Sed nec effectus causati à Deo, nec actio quâ causantur (supposito quod illa sit formaliter transiens, ut dicitur in Adversarii) sunt ab æterno: Ergo liberum Dei decretum, neque per effectus ad extra productos, neque per actionem per quam producuntur, constitui potest, etiam in adæquatè & partialiter.
- Secundò, Denominatio liberè volentis est Deo intrinseca, ac proinde adæquatè proveniens ab aliqua forma intrinseca, & in Deo existente: Sed nec effectus ad extra producti, nec actio transiens productiva illorum, sunt intra Deum, sed extra: Ergo idem quod prius.
- Tertiò, Divina voluntas non solum est indifferens ad causandum vel non causandum creaturas, sed etiam ad volendum vel nolendum illas causare: Ergo per ordinem ad volitionem vel nolitionem indifferentem, constituitur liberè volens: Sed effectus causati, & actio quâ causantur, non sunt volitio: Ergo non constituitur, etiam in adæquatè, liberum Dei decretum, nec pertinent ad voluntatem beneplaciti, sed tantum ad voluntatem signi, ut dicemus disputatione sequenti.
- Dico quartò: Actum Dei liberum non addere supra necessarium, modum aliquem realem ab illo ratione distinctum, qui potuerit Deo deficiere quoad suam realitatem modalem. Est contra Fonsæcam & Salas supra citatos, qui postquam Cajetani sententiam (prout ab ipsis intelligitur) ut parum in fide tutam rejecerunt, in suam inciderunt damnationem, eandem sequentes, mutato solum nomine perfectionis, in nomen realitatis modalis.
- Probatum ergo primò conclusio ratione quâ supra rejecimus prædictam Cajetani sententiam. Nulla entitas imperfecti admixta potest in Deo reperiri formaliter: Sed entitas modalis defectibilis, importat imperfectionem: Ergo in Deo admitti non debet. Major constat: Minor probatur. Aliquid posse non esse, maxima imperfectio est, cum sit posse esse nihil, quod est supremus imperfectionis gradus: Sed entitas modalis defectibilis potest vel non potest non esse: Ergo maximam imperfectionem importat.
- Confirmatur: Entitas quæ taliter est, quod potest realiter non esse, non est à se, sed ab alio ut à causa vera & reali: Atqui non esse à se, sed ab alio tanquam à causa vera & reali, maxima imperfectio est: Ergo entitas modalis, quæ taliter est quod potest realiter non esse, maximam imperfectionem importat. Minor constat: Elle enim ab alio tanquam à causa vera & reali, importat dependentiam ab illa: Sed omnis dependentia dicit imperfectionem: Ergo non esse à se sed ab alio ut à causa, maxima est imperfectio. Major autem, in qua posita est difficultas, probatur. Deus non aliâ ratione necessario est, nisi quia non habet esse ab alio, sed à se. Attributa etiam & relationes, ideò necessario sunt sine potentia ad non essendum, quia omnia conveniunt in ratione entis à se, per exclusionem cause. Ergo omnis entitas quæ taliter est, quod potest non esse realiter, non est à se per exclusionem cause, sed ab alio ut à causa vera & reali.
- Quod amplius arguetur: Attributa namque & relationes, sunt ab alio virtualiter, nempe ab essentia

essentia divina in qua virtualiter radicantur, & consequenter habent virtualiter causam; & tamen quia sunt à se per exclusionem causæ causalitatis formali influxu, non possunt non esse realiter: Ergo ut aliquid possit realiter non esse, licet non sufficiat esse ab alio virtualiter, sed necessarium requiritur esse ab alio ut à causa reali, causante per influxum formalem.

Probat secundò conclusio ex alio inconvenienti: nam entitas illa modalis, quam illi Auctores volunt actum Dei liberum superaddere ad perfectionem necessarias, diceret in essentia ad perfectionem potentiam; si quidem essentia divina se haberet ad illam, sicut potentia ad actum, & sicut perfectibile ad perfectivum, & cum illa faceret reale compositionem.

Dices, talem entitatem modalem non distinguere ab essentia & voluntate divina, ac proinde non facere compositionem cum illa, nec ad eam comparari ut actum ad potentiam, vel ut perfectivum ad perfectibile.

Sed contra primò: implicat entitatem modalem realiter defectibilem, identificari cum re vel entitate realiter indefectibili; alioquin eadem entitas simul esset defectibilis & indefectibilis: Sed entitas illa modalis est defectibilis, cum potuerit non esse in voluntate divina, ut faterentur Adversarij; essentia verò & voluntas divina est omnino indefectibilis: Ergo entitas illa modalis non potest cum ea realiter identificari.

Secundò, Realis separabilitas est signum evidens realis distinctionis, cum idem à seipso separari realiter nequeat, sicut nec à se ipso realiter produci: unde dicit Aristoteles 7. Topic. cap. 7. Si potest alterum sine altero esse, non erit idem: Ergo si entitas modalis actum liberum constituens, fuit realiter separabilis à voluntate divina id est potuit realiter non esse, divinam voluntate exultante, realiter ab illa distinguitur.

Dices, Ad separabilitatem illius entitatis modalis à voluntate divina, & entitate increata actus necessarij, non requiritur distinctionem realem, sed sufficere virtualem & eminentialem, fundatam in infinitate & eminentia divinæ nature, æquivalentis entitati defectibili & indefectibili. Sicut ad salvandum quod essentia divina sit communicabilis, non autem paternitas, sufficit distinctio virtualis fundata in eminentia ejusdem divinæ nature, æquivalentis absoluto & relativo, communicabili & incommunicabili.

Sed contra primò: Non minus repugnare videtur, ut idem separetur à seipso, quam quod idem à seipso procedat: Sed sola distinctio virtualis non sufficit ad salvandam realem processionem, ut constat in divinis attributis, quæ licet virtualiter ab essentia distinguantur, ab ea tamen realiter non procedunt: unde realis personarum distinctio, eâ solum ratione astringitur in divinis personis, ut salvetur processio unius ab altera: Ergo etiam virtualis distinctio non sufficit ad salvandam realem separabilitatem.

Secundò, Realiter mutabile & realiter immutabile, causabile & incausabile realiter, non possunt ratione solius distinctionis virtualis, in una & eadem entitate identificata inveniri: Ergo pariter sola virtualis distinctio non sufficit, ut in una entitate conveniat realiter defectibile & indefectibile.

Tertio, Si virtualis distinctio sufficeret ad realem separabilitatem, posset etiam sufficere, & se extendere ad realem separationem; & sic duo

Tom. 1.

A possent esse mutuo separata realiter, & tamen non esse realiter, sed tantum virtualiter distincta, quod est prorsus intelligibile.

Denique, Separabilitas includit distinctionem, & supra illam addit negationem essentialis connexionis: licet enim omnia distincta non sunt separabilia, ut est certum de fide de personis divinis, & plures docent de materia & forma, quantitate & figura; omnia tamen separabilia, sunt realiter inter se distincta: Ergo implicat actum Dei liberum constitui per aliquam entitatem modalem, realiter defectibilem, & à divina voluntate separabilem, & tamen cum ea realiter identificatam, & solâ ratione ab illa distinctam. Ex quo patet disparitas ad exemplum adductum, communicabilitas enim non importat negationem essentialis connexionis cum re incommunicabili, bene autem separabilitas. Unde licet eminentia divinæ entitatis, fundans distinctionem virtualem inter essentiam divinam & paternitatem, sufficiat ad verificandum, quod essentia divina communicetur Filio, non vero paternitas; non tamen sufficit, ut idem à seipso separetur, aut separabile sit.

Tertio principaliter arguitur contra eandem sententiam, Modus ille superadditus actui necessario, & divini decreti constitutus, debet esse perfectio: Ergo si ille potuit deficere, & non esse in Deo, aliqua perfectio potuit Deo deesse; quod tamen Adversarij admittunt, ne incidant in sententiam quam Caietano attribuerunt imò reputant absurdum, & fidei parum consonum. Consequentia patet: Antecedens in quo posita est difficultas probatur, primo quia omnis realitas absoluta, sub conceptu entitatis & realitatis, est formaliter perfectio: Sed entitas ista modalis, est entitas absoluta: Ergo est perfectio formaliter.

Secundò, Hujusmodi entitas est actualitas voluntatis divinæ, ut libera in actu primo, illam in actu secundo liberè volentem constituens: Sed actualitas, ut talis, est perfectio formaliter: Ergo entitas ista modalis formaliter est perfectio.

Confirmatur, & magis explicatur hæc ratio: Entitas illa modalis ponitur in voluntate divina, ut Deum constituat in actu secundo liberè volentem creaturas: Sed Deus constituit liber in actu secundo, & volens creaturas, per aliquam actualitatem scilicet per tendentiam actualem, vitalem, & affectivam in illas: Ergo entitas illa modalis addit aliquam actualitatem, & consequenter aliquam perfectionem voluntati divinæ: unde si talis modus potuit deficere, seu non esse in voluntate divina, manifestum est, aliquam perfectionem posse, vel potuisse Deo deesse, quod repugnat actui puro, & entitatis infinite perfectio.

Respondent Adversarij: modalem istam entitatem, esse quidem perfectionem formaliter, non tamen ratione distinctam à perfectione actus necessarij; ut plures non improbabiler docent de divinis relationibus, quod nempe ratione sui dicant perfectionem, non tamen distinctam in ratione perfectionis, à perfectione absoluta essentia, etsi in ratione entitatis virtualiter distinguatur ab illa. Cujus rationem reddit Salas sequutus Fonseca, quia scilicet modus iste realis supponit naturam divinam infinite perfectam; & ideo quamvis perfectionem dicat, non dicit tamen perfectionem superadditam, &

Ddd 3 virtua-

virtualiter à perfectione actus necessarii distinctam.

¶ Sed contra primò: Attributa divina supponunt naturam divinam, in propria linea naturæ infinitè perfectam; & tamen, hoc non obstante, illi superaddunt aliquam perfectionem, virtualiter & ratione distinctam, ut communiter docent Theologi: Ergo similiter quamvis entitas illa modalis, quæ secundum Adversarios constituit actum Dei liberum, supponat naturam divinam infinitè perfectam, hoc tamen non impediet, quin ei superaddat aliquam perfectionem virtualiter distinctam.

Secundò, Licet divina essentia supponatur infinitæ entitatis, modus ille realis superaddat entitatem, ratione distinctam ab entitate essentia: Ergo licet supponatur infinita perfectionis, superaddet perfectionem ad perfectionem essentia.

Tertiò, Modalis ista entitas superaddit actualitatem, est enim ultima actualitas voluntatis divinæ ut liberæ, sicut entitas actus necessarii est ultima actualitas voluntatis divinæ sub conceptu naturæ: Sed actualitas idem est quod perfectio, ut antea dicebamus: Ergo superaddit perfectionem.

¶ Dices: Origines activæ in personis Sanctissimæ Trinitatis, cum consistant in actione, addunt actualitatem supra lineam absolutam, & tamen, in frequentiori Thomistarum sententia, perfectionem non addunt: Ergo ex eo quod entitas modalis constituit decretum liberum, addat actualitatem supra volitionem necessariam, non sequitur addere perfectionem.

Respondeo primò, negando Antecedens, nam licet origines activæ in actione consistant, non tamen consistunt in actione distincta pro recto ab actibus absolutis, sed in actibus absolutis, connotatis relationibus: unde quamvis sint operationes, non addunt actualitatem supra actus absolutos.

Secundò responderi potest, quod sicut est peculiare in linea relativa, quod entitatem addat, & non addat perfectionem; quia non exprimit ordinem ad existentiam, vel ad subiectum cui convenit; ita est peculiare in hac linea, ut nec tendentia actualis notionalis, intellectiva, aut volitiva, & quæcumque alia actualitas relativa, nullam exprimat vel addat perfectionem ad lineam absolutam.

§. IV.

Ad respectum rationis consurgentes impugnantur.

¶ Dico quintò: Actum Dei liberum non constituit per respectum rationis ad creaturas.

Probatur: Vel talis respectus sumitur fundamentaliter, vel formaliter? Si primo modo sumatur, restat explicare quodnam sit ejus fundamentum, an sit quid Deo extrinsecum vel intrinsecum, creatum vel increatum, defectibile vel indefectibile &c. Et sic recurrunt omnes difficultates propositæ. Si verò secundum dicatur, in contrarium militent plura & efficacia argumenta.

In primis enim decretum Dei liberum, est quid reale & non fictum, & vera ac realis causa creaturarum: Ergo non potest constitui per aliquam formam rationis, ab intellectu constitutam, & à parte rei non existentem.

A Secundò, Ab æterno Deus dicitur liberè volens creaturas, & tamen ab æterno non est respectus rationis in Deo, cum intellectus creatus sit in tempore, & increatus non formet entia rationis, ut suppono ex Logica, & constat ex dictis Tractatu præcedenti.

Tertiò, Dato quod intellectus divinus formaret entia rationis, non tamen fabricare posset respectum constituentem liberum Dei decretum: vel enim illum fabricaret per actum liberum, vel per necessarium? Non secundum, alias respectus ille esset necessarius Deo, & consequenter decretum non esset liberum: Non primum, nam omnis actus liber intellectus divini, decretum liberum voluntatis constitutum supponit, cum libertas intellectus, ex libertate voluntatis oriatur: Ergo &c.

Quartò, Voluntas non redditur liberè volens per intellectum, vel effectum illius, sed per aliquid ab ipsa procedens: Sed respectus rationis ad creaturam, à voluntate divina formari nequit: Ergo nec actus liber Dei per illum constituitur.

Quintò, adversus hanc sententiam militat hoc argumentum, quod proponit Basilus Legionensis loco supra citato, & cuius solutionem se nunquam vidisse vel audisse testatur. Deus in re est actu volens: Ergo in re est omne necessarium ut actu sit volens: At respectus rationis non existit formaliter in re: Ergo non est necessarius, ut Deus sit volens actu.

Denique, Scriptura variis in locis asserit, liberà Dei voluntate omnia constitui & mutari, ac totam vim providentiæ & rerum universi feriem docet pendere à liberis Dei decretis; & SS. Patres, præsertim Augustinus & Thomas, Tract. præcedenti citati, affirmant Deum in suis decretis futura contingentia cognoscere: Ergo absurdum videtur talia decreta in mera entia rationis resolvere.

§. V.

Vera sententia statuitur, & explicatur.

D Licet in hac materia difficile non sit alioquin sententias impugnare, & ostendere quid non sit liberum Dei decretum, veram tamen preferre & explicare sententiam, & declarare in quo consistat libera Dei volitio, & quid ad perfectiones Dei necessarias superaddat, difficillimum, & ferè impossibile Theologis semper visum est. Ut tamen aliquantulum hoc sacratissimum ænigma possit intelligi, & perfecta Dei libertas, cum ejus immutabilitate conciliari, antequam nostram sententiam declarem, breviter hinc resumenda sunt ea quæ §. præcedentibus fuisse ostendimus & exposuimus.

E Constat ergo primò ex dictis supra, actum Dei liberum non superaddere ad perfectiones necessarias, perfectionem aut entitatem ratione ab illis distinctam; quia de ratione formæ constituentis liberum Dei decretum, est quod potuerit deficere, seu non esse in Deo; nempe si nolisset quod voluit, aut voluisset quod noluit, aut à volitione vel nolitione libera suspensus mansisset, quod esse possibile ostendimus antequam de defectu, vel entitate potuisset deficere; alioquin Deus potuisset mutari, ut ostendimus: Ergo actus liber Dei non constituitur per aliquam perfectionem aut entitatem, ad perfectiones necessarias Dei superadditam.

Constat

Constat præterea, actum Dei liberum non fuisse per accidens, sed necessario solum terminum, aut solum respectum rationis ad creaturas: superaddit enim id à quo ut à forma, vel à complemento formæ provenit denominatio liberè volentis creaturæ; hæc autem cum sit realis, non potest desumi à respectu rationis, & cum sit intrinseca, & ab æterno Deo conveniens, non potest peccari à creaturæ in tempore producta, vel ab actione transeunte per quam fuit producta: Ergo actus liber Dei non superaddit ad perfectiones necessarias solum terminum, vel objectum, vel solum respectum rationis: debet ergo aliquid aliud superaddere, quod non sit Deo purè extrinsecum, sed intrinsecum, & quod tamen potuerit deficere, seu illi non convenire. Pro cuius declaratione, & veræ sententiæ explanatione.

Dico ultimò: Actum liberum superaddere ad perfectiones necessarias terminationem ratione distinctam, sub conceptu terminationis, & potius defectibilem, ac proinde actum liberum consistere in actualitate actus necessarii, ut ad creaturas liberè terminata.

Substantiam hujus conclusionis, etsi non ita explicatam, tenent communiter Discipuli D. Thomæ, eamque docuerunt Capreolus & Ferrariensis ubi supra, asserentes decretum liberum constitui per respectum rationis, non pro formali, sed pro fundamento respectus, ut eos attentè legentibus manifestum erit: hoc autem fundamentum nihil aliud esse potest, quam talis terminatio, ut Ferrariensis clarè expressit, his verbis: *Licet enim velle divinum sit in se necessarium, quòd tamen ad creaturas terminetur, est voluntarium & liberum.* Sic Cajetanus venit interpretandus, quando asserit quòd actus liber Dei dicit perfectionem extensivam, potenter deficere: solum enim intendit illam posse, vel potuisse deficere, in ratione terminationis, non autem in ratione entitatis, aut perfectionis. In eandem sententiam incidere videntur omnes illi Auctores, qui licet ad explicandam divini decreti constitutionem, ad extrinsecum objectum confugiant, illud tamen non pro forma partiali & inadequata assignant, sed solum in obliquo, & terminativè docent ingredi ejus constitutionem.

Denique hunc modum explicandi libertatem Dei, ut probabilem, & menti ac doctrinæ D. Thomæ consonum, defendunt Salmanticenses hic disp. 7. dubio 2. eumque ut probabiliorē elegit illustrissimus Dominus Godoy, Episcopus Oxoniensis, in manuscriptis tractatibus de voluntate Dei, cuius vestigiis inherentes, illum etiam ut probabiliorē amplectimur. Unde

Probatur primò conclusio ex D. Thoma 1. contra Gentes cap. 8 2. ubi hæc scribit: *Voluntas Dei uno & eodem actu vult se & alia, sed habitudo ejus ad se, est necessaria & naturalis; beatitudo autem ejus ad alia, est secundum convenientiam quandam, non quidem necessaria & naturalis, neque violenta, aut imaturalis, sed voluntaria.* Ex quo testimonio dupliciter suaderi potest conclusio. Primò, quia libertas Dei, secundum D. Thomam, non consistit in indifferentia ad plures actus distinctos; nam (ut inquit S. Doctor) *eodem actu vult se, & alia à se*: Ergo in eodem actu debemus propter sui eminentiam assignare & rationem necessariam, & rationem liberam: Ergo idem actus ut terminatus ad Deum, est necessarius, & ut terminatus ad creaturas, est liber; & consequenter actus liber non addit actum,

sed terminationem ad creaturas.

Secundò, In eodem actu distinguit D. Thomas duas habitudines, penes quas distinguit actum necessarium à libero: Sed tales habitudines aliud esse nequeunt, quam diversæ terminationes, quæ à nobis concipiuntur ad modum habitudinis: Ergo per diversas terminationes distinguuntur. Major constat ex littera, Minor autem probatur. Habitudo actus divinæ voluntatis ad suam bonitatem, non est habitudo, seu relatio realis, vel rationis; aliàs volitio necessaria Dei, per respectum realem, vel rationis, formaliter constitueretur, quod nullus unquam dixit: Ergo pariter habitudo seu tendentia actus voluntatis divinæ liberæ ad creaturas, non est respectus realis, vel rationis, sed terminatio realis voluntatis divinæ, concepta à nobis ad modum habitudinis, de qua asserit D. Thomas quod est voluntaria, & consequenter potens deficere: Ergo ex D. Thomæ ratio formalis constituens actum liberum, est realis terminatio voluntatis Dei ad creaturas.

Probatur secundò conclusio ratione fundamentali. Actus liber Dei, cum sit immanens, & vitalis, realiter & intrinsecè est in Deo, ac proinde per aliquid illi intrinsecum, & cum voluntate divina realiter identificatum constitui debet; & cum aliunde possit, vel potuerit in Deo non esse (alioquin non esset liber, sed necessarius) superaddere debet ad perfectiones Dei necessarias aliquid defectibile secundum aliquam rationem: Sed non secundum rationem perfectionis & entitatis, ut constat ex supra dictis: Ergo saltem secundum rationem intrinsecam terminationis. Et ita actus liber Dei consistet in terminatione ad creaturas existentes, vel futuras, defectibili sub ratione puræ terminationis, & indefectibili sub ratione entitatis & perfectionis.

Dices cum Gonzale hic disp. 61. & quibusdam aliis Recentioribus Thomistis, quòd licet constitutum divini decreti possit, vel potuerit deficere, seu non esse in Deo; non tamen requiritur quòd potuerit deficere secundum aliquam rationem intrinsecam, & secundum id quod dicit in recto; sed sufficit quòd potuerit deficere secundum aliquid extrinsecum, & ex parte illius quod importat in obliquo.

Sed contra: Constitutum decreti liberi potuit Deo deficere sub ea ratione, quæ ipsum constituit volentem creaturas existentes aut futuras; Sed Deum sic volentem constituit aliquid ipsi intrinsecum, ut supra ostendimus: Ergo potuit deficere secundum aliquam rationem intrinsecam.

Confirmatur: Effectus vel quasi effectus divini decreti potuit non esse in Deo, secundum rationem aliquam intrinsecam: Ergo forma præstans prædictum effectum, vel quasi effectum formalem, deficere potuit secundum aliquam rationem intrinsecam. Antecedens constat, nam Deum esse liberè volentem creaturas, quod est effectus, vel quasi effectus formalis decreti liberi Dei, est aliquid Deo intrinsecum, & potuit non esse in Deo, cum Deus potuerit non velle creaturas. Consequentia verò probatur primo: Nam si iste effectus formalis, non obstante quòd sit aliquid divinum, & cū perfectionibus necessariis intinè identificatum, potuit desesse Deo, secundum aliquam rationem intrinsecam etiam forma quæ illum præstat, licet divina & in creatura sit, & cum perfectionibus necessariis identifica-

ta, nihilominus deesse poterit secundum aliquem conceptum intrinsecum.

Secundò, A forma sub omni conceptu intrinsecò necessaria, non potest præstari effectus formalis voluntarius, liber & potens deficere secundum conceptum intrinsecum.

Tertiò, Effectus formalis nihil aliud est quam forma subiecto communicata: Ergo si effectus formalis potest deficere secundum aliquam rationem intrinsecam, aliquid intrinsecum debet posse deficere.

Deinde contra eandem responsionem principaliter arguitur. Decretum liberum est Deo ratio cognoscendi creaturas existentes aut futuras secundum aliquam rationem intrinsecam, ut fuse ostendimus in Tractatu de scientia Dei; Sed non secundum rationem intrinsecam, quoad intrinseca necessariam: Ergo quoad intrinseca liberam, & consequenter quoad intrinseca potentem deficere, & non solum quoad extrinseca & in obliquo importata.

69 Confirmatur & magis illustratur hæc ratio. Ratio cognoscendi creaturas existentes & futuras, debet esse libera, ac proinde defectibilis sub ea ratione & conceptu, sub quo est ratio illas cognoscendi: Sed non est ratio cognoscendi creaturas existentes, vel futuras, formalitas intrinseca, secundum id quod in obliquo, & terminativè importat, sed secundum id quod importat intrinsecè & in recto: Ergo ut sic debet esse libera, & defectibilis. Minor constat, nam quod in obliquo importat, est creatura existens vel futura: At hæc non est Deo ratio cognoscendi, sed tantum res cognita: Ergo decretum liberum non est Deo ratio cognoscendi creaturas, secundum id quod in obliquo, & extrinsecè importat. Major etiam non minus nota esse videtur: si enim sub ea ratione sub qua decretum est medium cognoscendi creaturas, non sit liberum sed necessarium, non erit medium ad liberam sed necessariam cognitionem.

70 Denique suadetur conclusio. Defectibilitas terminationis sub conceptu intrinseca terminationis, absque defectu entitatis & perfectionis, nullam arguit imperfectionem in Deo; & aliàs illà admittit optime salvatur libertas divinæ volitionis: Ergo admitti debet. Consequentia patet, Antecedens verò, præterquam quod ex objectionum solutione constabit, breviter suadetur. Solum perfectionis aut entitatis defectus, imperfectio est: Sed defectibilitas sub conceptu puræ terminationis, nec perfectionis, nec entitatis defectum importat, ut constabit ex infra dicendis: Ergo nullam in Deo imperfectionem arguit.

71 Confirmatur: Ex defectibilitate illius terminationis intrinseca, sub conceptu puræ terminationis, nulla potest inferri mutabilitas in voluntate divina: Ergo admittenda est. Consequentia patet: idcirco enim rejicitur perfectio vel entitas à Deo defectibilis, quia ex illa sequitur realis mutatio, vel mutabilitas in ea, ut supra arguebamus. Antecedens verò probatur: Mutatio est transitus de non esse ad esse, vel de esse ad non esse; & consequenter petit adventum vel carentiam formæ sub conceptu essendi, ac proinde sub ratione entitatis, & perfectionis: Ergo terminatio defectibilis solum sub conceptu terminationis, & indefectibilis sub conceptu entitatis, nullam infert mutationem vel mutabilitatem in Deo.

Quod potest illustrari & confirmari ex myte-

ria Incarnationis. Nam quia subsistentia divina habet exercitium terminandi intrinsecè naturam humanam, sine additione novæ entitatis aut perfectionis, licet eam desineret terminare, non propterea mutaretur, quia nihil entitatis vel perfectionis deperderet, sed solum desineret habere exercitium quod antea habebat. Idem proportionaliter dicendum est de divino decreto.

§. VI.

Solvitur ratio dubitandi initio proposita.

EX his habes solutionem ad principalem dubitandi rationem, §. 1. sub hac forma propositam. Actus liber ex proprio conceptu petit quod deficere possit: Sed nihil voluntati divinæ intrinsecum potuit deficere: Ergo in nullo intrinsecò voluntati divinæ, decretum Dei liberum consistere potest. Concessã enim Majori, distinguenda est Minor: Nihil Deo intrinsecum potuit deficere sub conceptu entitatis & perfectionis, concedo Minorem: Sub conceptu puræ terminationis, nego Minorem & Consequentiam.

Dices, Terminatio illa sub conceptu terminationis, est entitas divina intrinseca Deo: Sed potuit deficere sub conceptu terminationis: Ergo etiam sub conceptu intrinseca entitatis; vel si sub conceptu entitatis indefectibilis est, non potest esse defectibilis sub conceptu terminationis.

Respondeo distinguendo Majorem: Est entitas divina explicitè, absque distinctione virtuali ab illa, nego Majorem; implicitè, & ab illa virtualiter distincta, concedo Majorem; & concessã Minori, nego Consequentiam. Itaque quamvis terminatio libera, sub conceptu terminationis, sit implicitè entitas divina, non tamen explicat conceptum divinæ entitatis, ab illoque distinguitur virtuali distinctione: quæ distinctio sufficiens est, ut quamvis deficiat, vel possit deficere sub conceptu terminationis, non deficiat, nec deficere possit sub conceptu entitatis. Sicut quamvis deformitas peccati implicitè importet conceptum entitatis positivæ, quia tamen prædictum conceptum non explicat, sed ab illo distinguitur, penes implicitum & explicitum, stat optimè deformitatem peccati causari à Deo sub conceptu entitatis, absque eo quod ab illo causetur sub conceptu deformitatis. Unde sicut ista consequentia non valet: Deformitas peccati sub conceptu deformitatis, est entitas positivæ: Sed omnis entitas positiva causatur à Deo: Ergo deformitas sub conceptu deformitatis à Deo causatur: ita ob similem defectum, consequentia facta non tenet.

Instabis, Terminatio ista libera, esto non explicet, implicat tamen conceptum realis entitatis: sicut enim ens creatum transcendit omnes entitates, formalitates & modos in creaturis repertos, ita ens divinum in omni prædicato Dei per transcendentiam includitur: Ergo non stat illam esse defectibilem, sub conceptu terminationis, & non sub conceptu entitatis. Consequentia videtur manifesta, Tum quia impossibile est quod aliqua ratio inferior sit defectibilis, nisi etiam prædicatum superius in ea transcendentialiter inclusum possit deficere: Tum etiam, quia filiatio, sub conceptu filiationis, dicit implicitè entitatem divinam ut prædicatum transcendens & aliàs sub conceptu filiationis non convenit Patri.

Patri, nec etiam illi convenit sub conceptu entitatis, sed aliqua entitas relativa deficit illi: Ergo si terminatio libera implicans entitatem divinam potuit Deo deficere, potuit etiam illi deficere entitas implicata.

75 Respondeo concessio Antecedente, negando Consequentiam. Ad primam probationem distinguo Antecedens: Quando pradicatum superius finitum est, & multiplicatum in inferioribus, transeat Antecedens: Quando est infinitum, & non multiplicatum in illis, nego Antecedens & Consequentiam. Nam entitas divina quæ in terminatione libera implicata invenitur, infinita est, & eadem re & ratione cum entitate divina, in terminatione necessaria implicata; & ideo licet deficit, vel defectibilis sit libera terminatio, sub conceptu terminationis, entitas tamen divina illam implicans, manet omnino indefectibilis, sub conceptu entitatis.

Ad secundam probationem distinguo Antecedens: quia illam implicat præcisè, nego Antecedens: quia illam implicat & multiplicat, concedo Antecedens, & nego Consequentiam. Itaque in filiatione divina implicatur entitas divina, & multiplicatur ratione oppositionis relativa, ideoque non stat filiationem deficere Patri, nisi etiam deficiat ratio entitatis sub conceptu filiationis implicata. In nostro autem casu non multiplicatur entitas inclusa in terminatione libera, sed eadem entitas adhuc per rationem, in terminatione libera & necessaria invenitur.

76 Urgebis: Non stat multiplicari per rationem differentias contractivas, nisi ratio transcendens in illis multiplicetur, saltem per rationem: Sed terminatio libera differt ratione à terminatione necessaria: Ergo entitas divina in terminatione libera inclusa, ratione distinguitur ab entitate divina inclusa in terminatione necessaria.

77 Respondeo primò: Terminationem liberam & necessariam non differre inter se distinctione specificâ, & distinctæ differentia, sed distinctione exercitii secundariâ a primario, provenientium ab eadem forma, ut infra exponemus.

Respondeo secundò distinguendo Majorem: Quando ratio communis & transcendens non est immita & eminenter multiplex, concedo Majorem: Quando est infinita & multiplex æquivalenter seu eminenter, nego Majorem; & concessa Minori, nego Consequentiam. Nam sicut natura divina propter sui infinitatem identificatur realiter, imò & ratione nostrâ includitur in divinis relationibus quæ realiter distinguuntur, absq; eo quòd in illis realiter multiplicetur: ita ratio entitatis divina poterit per transcendendam in terminationibus ratione distinctis includi, absq; eo quòd in illis ratione multiplicetur.

78 Dices: Ex hac solutione sequitur attributa divina non distinguuntur virtualiter in ratione entitatis, nec entitatem divinam ratione in illis multiplicari: Consequens est falsum: Ergo &c. Fallitas Consequentis constat, Tum quia attributa addunt entitatem, imò & perfectionem supra divinam essentiam; quæ additio non stat absque multiplicatione entitatis, saltem per rationem. Tum etiam, quia entitas divina transcendens multiplicatur realiter in divinis relationibus, quia relationes distinguuntur realiter: Sed attributa divina distinguuntur virtualiter, & ratione ratiocinata: Ergo entitas divina transcendens, multiplicatur ratione & virtualiter in illis. Sequela verò probatur: Terminatio libera virtua-

A liter & ratione distinguitur à terminatione necessaria; & tamen asserimus entitatem divinam transcendentem, non multiplicari virtualiter & ratione in istis terminationibus, quia est infinita: Ergo quamvis attributa distinguantur inter se virtualiter, & ratione ratiocinata, entitas divina in illis inclusa, propter suam infinitatem non multiplicabitur virtualiter.

79 Respondeo negando sequelam, nam licet infinitas rationis transcendens sit sufficiens ratio, ut quandoque multiplicatis differentiis, aut modis contractivis, ratio ipsa transcendens non multiplicetur in illis; non tamen petit positive nunquam multiplicari, sed quandoque multiplicari permittit. Ratio autem quare attributa addant entitatem ratione distinctam ab entitate naturæ divinæ, & entitas divina in illis ratione multiplicetur, & non in nostro casu, est quia attributa, v. g. intellectus & voluntas, sunt necessaria ad esse naturæ divinæ, unde illis deficientibus aliqua ratio entis naturæ divinæ deficeret, ex quo inferretur addere entitatem ratione distinctam ab entitate naturæ: terminatio autem libera non est necessaria ad esse aut ad bene esse divinæ entitatis, & inde colligimus non addere entitatem supra entitatem actus necessariæ, per rationem entis divini, in terminatione libera & necessaria multiplicari virtualiter & ratione.

§. VII.

Cetera argumenta solvuntur.

C PRæter instantias §. præcedenti contra resolutionem nostram propositas & solutas, plures alia fieri possunt, quas breviter hic proponemus ac diluemus.

Arguitur ergo primò: Actus liber addit supra necessarium aliquid reale: Ergo addit aliquam quidditatem realem: Ergo aliquam essentiam, & consequenter aliquam entitatem, vel saltem formalitatem.

Confirmatur primò: Id quod addit non est nihil: Ergo est aliquid, non enim datur medium inter aliquid & nihil: Sed non est aliquid constitutum: Ergo est aliquid reale: Ergo id quod addit est aliqua realis essentia, & consequenter est entitas addita sub ratione entitatis, vel saltem sub ratione formalitatis.

Confirmatur secundò: Id quod addit est aliqua essentia, alias esset nihil: Sed id quod addit potuit deficere Deo: Ergo potuit Deo aliqua essentia deficere, & consequenter aliqua entitas, vel saltem aliqua intrinseca formalitas.

Confirmatur tertio: Id quod additur, distinguit actum liberum ab actu necessario: Ergo constituit actum liberum in ratione liberi, cum idem sit constitutum & distinctivum: Sed quod aliquid constituit, debet esse aliqua essentia, & consequenter aliqua entitas, vel saltem formalitas. Ergo & id quod actus liber addit supra necessarium.

81 Propter hæc argumenta, aliqui concedunt actum liberum addere ad necessarium formalitatem realem, defectibilem sub conceptu formalitatis, & non solum sub conceptu puræ terminationis.

Sed hæc solutio displicet, cum enim separabilitas sit signum distinctionis, ut supra ostendimus, ex hac responsione sequitur, terminationem liberam distinguere à necessaria, distinctione reali

formalis; quæ tamē distinctio communiter negatur à Discipulis D. Thomæ; & esto admittatur in rebus creatis, non tamen conceditur inter prædicata divina, eo quod divina formalitas non minus sit infinita in ratione formalitatis, quam divina entitas in ratione entitatis, ut in Tractatu de attributis, agendo de distinctioe divinarum attributorum, fusè exposuimus.

Diff. 3.
art. 2.

Adde, quod formalitas idem est quod essentia & quidditas: unde repugnat quod terminatio libera divinæ voluntatis, sit defectibilis sub conceptu formalitatis, nisi etiam sit defectibilis sub conceptu essentiæ & quidditatis: hac ergo solutione rejecta,

82. Respondeo ad argumentum, aliquid esse passionem entis, sive qualiter prædicatur de aliquo ens, prædicatur etiam aliquid: sicut ergo terminatio divina est superaddita terminatio, & non superaddita entitas, quamvis talis terminatio entitas & realitas sit; ita etiam terminatio superaddita est quidditas, non tamē quidditas superaddita sub ratione quidditatis: ex quo tantum sequitur, deesse potuisse Deo aliquam realem quidditatem, non tamen sub conceptu quidditatis, sed sub conceptu terminationis. Unde

Ad primam confirmationem dicatur, nihil non solum opponi exprimens, sed etiam imbibens, & implicite includens quidditatem realem: Unde cum terminatio superaddita imbibat quidditatem realem, quamvis illam non explicet, nec superaddat, non sequitur esse nihil.

Ad secundam, distinguo Majorem: Est aliqua essentia superaddita & distincta, sub conceptu essentiæ, ab essentia actus necessarii, nego Majorem. Est aliqua essentia superaddita, & distincta sub conceptu terminationis, concedo Majorem; & sub eadem distinctione Minoris, distinguo similiter Consequens.

83.

Ad tertiam distinguo Antecedens: distinguitur actum liberum à necessario, distinctione essentiæ ab essentia, nego Antecedens: distinctione diversi exercitii eiusdem essentiæ, concedo Antecedens, & distinguo Consequens: constituit actum liberum in ratione essentiæ, nego Consequentiam: in ratione diversi exercitii eiusdem essentiæ, concedo Consequentiam, & distinguo Minorem subsumptam: quod constituit in essentia, concedo Minorem, in exercitio essentiæ, nego Minorem & Consequentiam.

Dicimus itaq; terminationem liberam & necessariam, non differre inter se tanquam duas differentias constituentes duas species, sed quasi duo exercitia eiusdem formæ; eoque ferè modo quo in rebus creatis, extensio in ordine ad se, & extensio in ordine ad locum inter se differunt. Quare sicut hi duo effectus formales ab eadem forma, & consequenter ab eadem entitate omnino immultiplicata proveniunt; ita & in Deo terminatio voluntatis divinæ ad bonitatem increatam, quæ actum necessarium constituit, & terminatio ad creaturas, per quam actus liber constituitur, ab eadem entitate increata, etiam per rationem immultiplicata, præstantur.

84.

Secundo contra eandem conclusionem principaliter arguitur. Id quod est essentialiter Deus, necessario existit, & proinde non potest deficere: Sed terminatio divinæ voluntatis ad creaturas est essentialiter Deus: Ergo necessario existit, & indefectibilis est; & consequenter in illa non potest formaliter consistere liberum Dei decretum, cum actus liber ex proprio conceptu petat quod deficere possit.

A Respondeo distinguendo Majorem: Necessario existit, sub conceptu entitatis & perfectionis concedo Majorem: sub conceptu terminationis, nego Majorem: & concessa Minore, distinguendum est Consequens distinctione Majoris. Licet enim entitas terminationis libera necessario existat, exercitium tamen illius necessarium non est, sed potest, vel potuit Deo deficere.

Instabis: Si talis terminatio non existat necessario in Deo, sed potest, vel potuit illi deficere, sequitur Deum posse, vel potuisse mutari: Consequens est falsum: Ergo & Antecedens. Probatur sequela, mutari nihil aliud est quam aliter se habere intrinsecè ac prius: Sed si talis terminatio non existat necessario in Deo, sed potest, vel potuit illi deficere, Deus potest, vel potuit aliter se habere intrinsecè ac prius: Ergo potest, vel potuit mutari.

Respondeo negando sequelam Majoris, ad cuius probationem, distinguo Majorem: mutare nihil aliud est quam aliter se habere ac prius, per acquisitionem novæ formæ, entitatis, aut perfectionis, concedo: per solam novam terminationem, nego. Solutio patet ex supra dictis.

Urgebis: Talis terminatio, etiam sub ratione terminationis, dicit perfectionem: Ergo si potuit Deo deficere sub conceptu terminationis, potuit etiam deficere sub conceptu perfectionis, & consequenter Deus potuit mutari. Utraque hæc consequentia patet ex dictis; Antecedens vero, in quo est difficultas, probatur. Exercitium voluntatis Dei ut libera, reducens eam de actu primo ad actum secundum, non est perfectio: Sed terminatio illa est exercitium voluntatis Dei ut libera, reducens illam de actu primo ad actum secundum: Ergo est perfectio.

Respondeo negando Antecedens, ad cuius probationem distinguo Majorem: reducens de actu primo ad actum secundum entitativum, concedo Majorem: terminativum, nego Majorem. Similiter distinguo Minorem: est exercitium reducens de actu primo ad secundum, entitativum, nego Minorem: terminativum & denominativum, concedo Minorem, & nego Consequentiam.

Dices, Omnis actualitas est perfectio: Sed exercitium illud est actualitas: Ergo est perfectio.

Respondeo distinguendo Majorem: Omnis actualitas entitativa concedo: terminativa nego. Hæc enim licet perfectionem implicet, ratione entitatis increata & infinita quam transcendentaliter includit, eam tamen formaliter non exprimit.

Arguitur tertio: Modus realis defectibilis entitativè, aut in ratione essentiativè, dicit imperfectionem, & ideo illum relegavimus à constitutione divini decreti: Ergo etiam terminatio intrinsecè, in ratione terminationis intrinsecè defectibilis, imperfecta debet censerì, & consequenter à constitutione decreti relegari.

Respondeo concessa Antecedente, negando Consequentiam & paritatem. Ratio discriminis est, quia si modus realis quoad suam entitatem posset deficere, non esset identificatus cum sua existentia, nec esset ens à se, sed ab alio, & consequenter creatum, ut arguebamus contra Fontecam & Salaz. Ex eo autem quod terminatio intrinsecè possit deficere sub conceptu intrinsecè terminationis, non deficiente sub conceptu entitatis, non sequitur non esse à se, nec cum sua existentia non identificari, ac proinde ex hac defectibilitate, nulla imperfectio colligitur.

92. Dices: Ex eo quod modus quem Fonseca & Salazar superaddebant, debeat esse entitativè ens à se, collegimus fore entitativè indefectibilem, & e contra ex eo quod fore entitativè defectibilem, non fore ens à se, sed ab alio: Ergo ratio entis à se, defectibilitatem excludit: Sed terminatio libera, sub conceptu terminationis, est ens à se, id est, sub conceptu terminationis, vel si sub conceptu illo potest deficere, sub illo non est à se, sed ab alio, & cōsequenter imperfectioe dicitur. Respondeo concessio Antecedente, distinguendo Consequens. Excludit defectibilitatem, sub conceptu entitatis, concedo Consequentia: sub conceptu implicante conceptum entitatis, nego Consequentiam. Sicut enim ex eo quod omnis formalitas extra Deum sit ens ab alio, recedat colligitur debere causari à Deo sub conceptu entitatis, non autem inferitur quod debeat à Deo causari sub omni conceptu implicante conceptum entitatis, ut supra dicebamus. Ita ex eo quod omnis divina formalitas sit ens à se, bene inferitur debere esse indefectibilem sub conceptu entitatis; non autem colligitur debere esse indefectibilem, sub omni conceptu implicante conceptum entitatis à se, & increatur: ex quo solum inferitur, terminationem liberam esse indefectibilem entitativè, non autem quod sit indefectibilis terminativè.

Denique contra eandem conclusionem arguitur. Ex nostra sententia sequitur, terminationem liberam realiter distinguere à terminatione necessaria: Consequens est falsum: Ergo & Antecedens. Probat sequela, separabilitas est lignum distinctionis: Ergo realis separabilitas realem distinctionem indicat, ut supra contra Fontecam & Salaz arguebamus: Sed terminatio libera est separabilis realiter, quoad sibi intrinseca, à terminatione necessaria, cui potuerit realiter quoad intrinseca Deo non convenire, & terminatio necessaria essentialiter illi conveniat: Ergo realiter ab illa distinguitur.

93. Respondeo negando sequelam: Ad probationem, concessio Antecedente, distinguo Consequens: separabilitas realis entitativè, vel sub conceptu entitatis, concedo Consequens: non entitativè sed terminativè, vel sub conceptu terminationis implicantis conceptum entitatis, nego Consequentiam, & sub eadem distinctione minoris subsumpta, nego secundam Consequentiam. Solutio sufficienter patet ex dictis, nec majori indiget explanatione.

ARTICULUS III.

Alius modus probabilis explicandi actum liberum Dei.

§. I.

Explicatur sententia, & afferuntur rationes dubitandi.

94. PRÆter modum explicandi quo sententiam communem Thomistarum defendimus, in quo Reverendissimi Magistri Godoy scriptis tui sumus, qui tamen non adeo probabilis multis visus est: alius est quem plures faciliorem existimant: Unde rogarunt me quidam, ut in hac quaestione celebri & perdifficili eis morem gererem, & alterum explicandi modum adjungere, ne quid in nostra Theologia ex communiore sen-

95. A tentia Scholæ nostræ desiderari possit. Præmissio igitur primo explicandi modo, & in sua probabilitate relicto, alium adungere placuit.

96. Altera igitur communior sententia inter Thomistas, aut potius alius explicandi modus, admittit actum liberum Dei esse ipsammet actum necessarium voluntatis divinæ, non tamen ut necessarius est, & respicit bonitatem divinam; sed ut terminatur ad creaturas, & eas connotat, à quibus cum omnino independens sit, eas summam indifferentiam, & omnino liberè respicit. Unde in actu libero Dei duo distinguenda sunt; alterum importatur in recto, & est ipse actus voluntatis divinæ secundum suam entitatem & perfectionem intrinsecam, quæ necessaria est: alterum verò importatur in obliquo, & sunt creaturæ quas producit, & quas ut effectus connotat. Sicut enim cum dicitur Deum unitum esse hypostaticè humanitati Christi, nihil aliud reperitur, quam ipsa persona divina, quæ importatur in recto, & humanitas Christi in obliquo, sine alia superaddita perfectione, quæ persona divina uniat: ita intelligendum est, quod cum Deus dicitur liberè volens creaturas, nihil aliud etiam reperitur, præter ipsum actum voluntatis divinæ, qui summam actualitate terminatur ad creaturas, & eas connotat sine alia perfectione intrinseca, quæ terminetur. Et potest esse aliud exemplum forsitan apertius in actione creativa Dei, seu creatione activa, sive pertineat ad intellectum, sive ad voluntatem, sive ad aliam potentiam executivam. Creatio enim activa nihil aliud est quam actus sive intellectus, sive voluntatis, ut connotat effectum productum, ita ut nihil aliud medium, nulla perfectio superaddita assignari debeat inter actionem Dei immutabilem, & effectum productum: ita etiam cum Deus dicitur liberè volens creaturas, nihil aliud admitti debet, præter ipsum actum voluntatis divinæ, secundum se immutabilem, invariabilem, indefectibilem, & creaturas quas producit, & tanquam effectus connotat.

97. Verum antequam hanc sententiam probemus prius afferenda sunt argumenta, quæ possunt obijci, & quibus impugnari solet; nam ut supra advertimus, hoc habet commune hæc quaestio cum mysteriis fidei, ut præcipua ac unica difficultas sita sit in solvendis rationibus & argumētis, quæ obijciuntur. Ea verò argumenta ferè eadem sunt quæ supra §. 1. contra sententiam Gonzalis obijcimus, quæ licet satis difficilia sint, ea tamen solve conabimur, ut sententiæ quam hic explicamus, omnino sua probabilitas constet.

98. Omnia verò ad duo capita revocari possunt. Primum probat libertatem divinam debere consistere in aliqua perfectione superaddita actui necessario: quia actus liber, quæ liber est, debet posse deficere, esse & non esse: Atqui actus voluntatis divinæ, necessarius secundum se, & quantum ad entitatem, non potest deficere: Ergo addenda est aliqua perfectio, intrinseca quidè, sed tamen quæ possit deficere: sicut servatà proportionem libertas creata est aliqua perfectio addita actui necessario, ipsi intrinseca, & tamen defectibilis.

99. Secundum verò, & quo primum confirmatur, probat directè non posse consistere in actu necessario; quia cum effectus & denominatio sit similis formæ, à qua oritur, impossibile videtur, quod actus voluntatis denominet & veluti efficiat volentè alio modo quàm sit. Ergo impossibile est, quod actus necessarius liberè volentè denomi-

ner, sed denominabit solum necessario volentem. Ad hæc duo cætera omnia reducuntur, quæ postea afferemus & solvemus.

§. II.

Explicata sententia probatur & defenditur.

100 **D**ico, libertatem divinam posse rectè explicari, asserendo quòd actus liber sit ipse actus necessarius, non quidem ut necessarius est, & ut terminatur ad bonitatem divinam, sed ut terminatur ad creaturas, & ens connotat: ita ut in recto importetur ipse actus necessarius secundum se, & quantum ad entitatem, in obliquo verò importentur creaturæ. Hæc sententia communior est inter Thomistas, quam inter cæteros egregiè explicat & probat Nazarius, ex quo plura hic desumimus.

101 **P**robatur conclusio. Ad libertatem divinam sive ut analogicè convenit cum libertate creata sive singulari ratione, quatenus divina est, & à creata differit, tria duntaxat requiruntur. Primum quòd sit perfectio intrinseca, cum sit perfectio vitalis & immanens: Secundò quòd sit defectibilis, quia actus liber, quæ liber est, potuit non esse; & tertio ex eo quòd est divina, requiritur quòd sit immutabilis, quia in Deo nulla esse potest mutatio, aut mutationis umbra. Atqui hæc tria explicantur & conciliantur, si actus liber sit ipse actus necessarius, non quidem ut necessarius est, & respicit bonitatem divinam, sed quatenus respicit creaturas: Ergo &c. Minor probatur, & in primis esse perfectionem intrinsecam & immutabilem, est manifestum, cum entitas actus necessarii vitalis, sit immanens, & repugnet unquam posse mutari. Posse verò etiam deficere, in quo est tota difficultas, & quod videtur non satis posse cum immutabilitate conciliari, probatur ex eo quòd non dicamus actum liberum esse ipsum actum necessarium, ut necessarius est, sed esse actum necessarium quidem quantum ad entitatem, ut tamen connotat creaturas: Atqui sub hac ratione potuit deficere, & potuit non esse; nam cum creatura ipsa possit non esse, etiam necesse est, ut hæc connotatio, quæ reperitur in actu necessario, possit deficere, sicut terminatio personæ divinæ, quæ terminat humanitatem, deficeret, etsi nihil intrinsecum amitteret, quod naturæ divinæ superadditum sit, ex eo præcisè quòd humanitas uniri & terminari desineret.

102 **P**robatur secundò, & ut multa præmittamus quæ minùs difficultatem attingunt, unicum solum ostendendū videtur, scilicet non esse necessarium, ut admittatur aliqua perfectio vel actualitas, vel aliud quid simile, quod superaddatur actu necessario, sed posse ipsum actum necessarium quantum ad entitatem & substantiam, connotare creaturas, & ex ea connotatione denominari & fieri liberum: unde potest sic confici argumentum. Potest actus voluntatis divinæ secundum se necessarius, terminari ad creaturas, ut ad objectum materiale, sine alia perfectione superaddita: Atqui ut terminatur ad creaturas, nõ potest non esse liber: Ergo non est necesse, ut actus liber addat a quo necessario perfectione intrinsecam. Minor est evidens, non enim alio modo potest respicere creaturas, quàm liberè: cum sit ab iis omnino independens, neq; libertas exercetur nisi circa creaturas, nam bonitatem divinam necessario respicit tanquam proprium spe-

A cificativum. Major verò etiam probatur. Quando actus terminatur ad suum objectum formale & specificativum, potest sine ulla perfectione, vel actualitate superaddita, terminari ad objectum materiale: Atqui creaturæ sunt objectum pure materiale respectu actus voluntatis divinæ: Ergo idem actus necessarius, qui terminatur ad bonitatem divinam ut ad objectum formale, potest sine perfectione superaddita terminari ad creaturas. Major videtur aperta, quia cum potentia & objectum proportionem, & adæquationem habeant, sicut objectum formale omnem continet perfectionem, bonitatem & difficultatem, ita etiam omnis perfectio potentie, & veluti omnis ejus vis exercenda est, ut possit attingi: cum verò objectum materiale nullam perfectionem addat, nulla etiam ex parte potentie requiritur major perfectio superaddita.

Confirmatur exemplo intelligere divini. Idem enim intelligere divinum quod terminatur ad essentiam divinam, ut ad objectum formale, sine nova perfectione superaddita, terminatur ad creaturas, ut ad objectum materiale: Ergo etiam idem actus voluntatis divinæ, necellarius quantum ad substantiam, potuit terminari ad creaturas, sine alia perfectione superaddita. Idè etiam aut quid simile contingit interdum in rebus creatis; nam eadem relatio paternitatis, quæ terminatur ad unum filium, terminatur ad cæteros, etsi nihil intrinsecum ipsi adveniat.

Probatur tertio ex quatuor dotibus & perfectionibus voluntatis divinæ, quibus creatam superat, & quibus ostenditur, quòd licet libertas creata sit aliqua perfectio superaddita actui necessario, aut ipsi potentie, libertas divina nihil addat, sed sit ipse actus necessarius, ut terminatur ad creaturas.

Prima perfectio est summa actualitas voluntatis divinæ, ex qua sic arguitur. Idè libertas creata est aliqua perfectio & actualitas superaddita, & quæ media est inter potentiam & objectum, quia voluntas creata est potentialis, nec potest se ipsa immediatè versari circa objecta, & ea attingere: Atqui voluntas divina actualissima est & actus purus: Ergo poterit immediatè, & sine perfectione superaddita, ad objecta terminari.

Secunda perfectio, & quæ ex priori oritur, est quòd habeat immediatè dominium supra objecta & quod libertas divina non consistat in dominio quod habeat supra suos actus, ut libertas creata, sed in dominio quod habeat supra objecta, quæ potest producere & immutare prout voluerit; ex quo sic eruitur argumētum. Voluntas divina actualissima, vel unicus actus ipsius, à quo nullo modo distinguitur; & qui secundum substantiam est necessarius, debet comparari cum objectis, sicut voluntas creata comparatur cum suis actibus: Atqui voluntas eadè quantum ad substantiam producit actus & necessarios & liberos, quibus denominatur & necessario & liberè volens: Ergo etiam voluntas divina, aut unus actus ipsius, idem omnino respicit, & bonitatè divinam & creaturas, & ab eo denominatur & necessario & liberè volens; & cum creaturas variè respiciat, & immuet ut libuerit, etià variè denominari poterit & volens & nolens.

Tertia perfectio est quod voluntas divina sit infinita, & actus ipsius infinitus sit; unde sic arguitur. Ideo in citatis actus liber distinctus est ab actu necessario, quia sicut ipsa voluntas creata finita & limitata est, ita & qui libet actus est finitus; unde & plures requirit, quorum unus sit

necessarius, alius liber, alius sit volitio, alius vero nolitio; unus versetur circa unum objectum, alius vero circa alterum: Atqui è contra actus voluntatis divinæ infinitus & illuminatus est: Ergo idem qui secundum se & quantum ad substantiam est necessarius, poterit etiam esse liber, esse volitio: & nolitio, velle unum, nolle alterum; & cum ille unicus, utpote infinitus, æquivalcat omnibus actibus voluntatis creatæ, & eorum omnium vim & efficaciam, quamvis diversi sint ordinis, contineat, poterit eorum omnium effectus, vel quasi effectus præstare, & denominare liberè & necessariò volentem & nolentem: sicut forma superior quæ inferiores virtute continet, ut est anima rationalis, quæ continet vegetativam & sensitivam, eorum omnium effectus præstare poterit.

107 Quia perfectio est, quod non specificetur à creaturis: ex quo sic arguitur. Ideo actus voluntatis creatæ unus & idem non potest esse necessarius & liber, terminari ad unum, non terminari ad alterum, esse indifferens ad terminationem, & non terminationem, quia specificatur à suis objectis, & ab his essentialiter dependet: Atqui è contra voluntas divina non dependet à creaturis: Ergo poterit idem actus esse & necessarius & liber, volitio & nolitio &c. Major est evidēs, quia cum actus specificetur à suo objecto, fit inde, ut actus essentialiter consistat in habitudine ad summum objectum; unde semper eodem modo se habet, & eandem denominationem tribuit; si sit volitio, denominat volitum; si sit necessarius, denominat volitum necessariò: Ergo è contra si non specificatur ab objectis, sed ab his sit independentis, poterit idem actus esse & necessarius & liber, & utriusque denominationem tribuere.

108 Confirmatur: Voluntas divina summe actualis, & unicus actus ipsius, qui ab ipsa ne virtualiter quidem distinguitur, ut alias diximus, & qui omnino quantum ad substantiam est necessarius, potest efficere & præstare ea omnia, quæ potest voluntas creatæ, tum ratione suæ mutabilitatis, tum ratione suæ indifferentiæ, tum ratione plurimum actuum: Atqui facile intelligimus voluntatem creatam, ratione suæ indifferentiæ, & per plures actus posse velle unum necessariò, & velle alterum liberè: Ergo & voluntas divina, etsi nulla alia perfectio intrinseca super addatur, poterit & velle & nolle, & velle necessariò & velle liberè. Major videtur aperta; quia voluntas divina, & unicus ipsius actus, continet eminenter quidquid perfectionis est in libertate, & indifferentiæ voluntatis creatæ, non minus quam essentia continet omnem rationem entis; unde voluntas divina actualissima, correspondet voluntati creatæ ut est potentia, & ut habet actum; & sicut essentia divina, quia infinita est virtutis, in sese habet rationes omnes, & eas veluti conciliat, quæ in creatis oppositæ sunt; ita summa illa actualitas voluntatis divinæ, & immutabilitatem, & defectibilitatem, qualis necessaria est, & sufficit ad libertatem, conciliat.

109 Confirmatur ultimò exemplo ex mysterio Incarnationis desumpto: eadem enim videtur esse utrobique difficultas, & omnino par ratio. Nam quod in actu libero Dei difficultatem ingerit, est quod duo necessariò admittenda sint, quæ non videntur posse conciliari, scilicet immutabilitas actus, & defectibilitas, qualis requiritur ad libertatem; hæc duo etiam in mysterio Incarnationis occurrunt, nam persona divina

A incipit de novo terminare, & potest desinere terminare; & tamen persona divina est immutabilis, unde videtur eodem modo utraque difficultas resolvenda. Ita verò mysterium Incarnationis explicamus, quod immutabilitas se teneat ex parte personæ, omnis verò mutabilitas, & sola, ex parte naturæ assumptæ; neque necesse est ullam perfectionem intrinsecam admitti in persona terminante, quæ possit mutari & desinere; cuius ratio est, quam asserunt Thomistæ cum Divo Thoma, quod persona terminet ratione suæ actualitatis, & non potentialitatis; unde ipsa persona immutat humanitatem, ipsa vero nulla ratione mutatur, quia haberet aliquid potencialitatis, & posset alio modo se habere. Idem igitur erit dicendum de actu libero Dei, quantum ad substantiam esse omnino immutabilem, & summe necessarium, mutationem verò, & defectibilitatem se tenere ex parte creaturæ productæ, quam connotat, neque aliud admittendum esse ex parte actus, quod possit desinere; cuius eadem ratio est, quia actui voluntatis divinæ non minor subest actualitas ad immutandas creaturas, quæ personalitati ad terminandam humanitatem: Ergo actus voluntatis divinæ poterit immediatè immutare creaturas, absque eo quod ulla ratione mutetur, aut mutabilis, vel defectibilis sit.

§. III.

Solvuntur obiectiones.

Tria sunt præcipua argumenta, quæ possunt objici, quæ hic breviter solvemus, & ex eorum solutione facilis erit ad alia omnia, si quæ objiciantur, responsio.

Objicitur itaq; primò ad probandum libertatem debere consistere in aliqua ratione intrinseca superaddita actui necessariò. Actus liber, quæ liber est, debet posse deficere, cum poterit non esse: Atqui non potest deficere, nisi consistat in aliqua actualitate, vel ratione intrinseca, distincta ab actu necessariò; siquidem repugnat actum necessarium posse deficere: Ergo &c.

D Confirmatur: Constitutum divini decreti liberi, potuit Deo deficere, sub ea ratione, quæ ipsum constituit liberè volentè creaturas: Atqui quod Deum constituit liberè volentè creaturas, non potest non esse aliquid intrinsecum: Ergo &c.

Respondeo distinguendo Majorem: Actus liber quæ liber debet posse deficere, quantum ad entitatem, perfectionem, vel aliam rationem intrinsecam, vel secundum illud quod importat in recto, nego: Secundum connotationem, & illud quod dicit in obliquo, concedo. Vel aliis terminis: debet posse deficere subjective, vel active, & secundum illud quod se tenet ex parte Dei, nego: Objective, vel passive, & secundum illud quod se tenet ex parte objecti & termini, concedo. Et eadè solutio applicanda est Minori, & ejus probationi. Etenim actus liber non est actus voluntatis divinæ secundum substantiam, perfectionem, vel aliam rationem intrinsecam, quia nihil hæc sententia quam defendimus intrinsecum Deo admittit, quod non sit necessarium; sed est actus secundum virtutem exercitam, ut habet rationem causæ, & ut creaturas connotat: quod exercitium, vel connotatio duo dicit; alterum in recto, & est ipse actus secundum perfectionem actualem intrinsecam, omnino immutabilem; & alterum in obliquo; & est ipse effectus productus, defectibilis: Unde defectibili-

tas quæ hic reperitur, non est exigenda ex parte ipsius actûs, sed ex parte solius effectûs producti; quamvis etiam ex effectû quodammodo refundatur in actum, non quidem secundum substantiam, sed virtutem ut exercitam; quia si potuit non esse effectus, potuit etiâ actus effectum non producere: sicut actio ut creativa, vel conservativa desineret, si desineret effectus, etiâ tamen nihil, intrinsicè actioni deperiret: quod idem contingeret personæ divinæ quæ humanitatem Christi terminat; si enim desineret humanitas, desineret terminatio etiam intrinsicè, etsi nihil intrinsicè amitteret: quia terminatio nihil aliud est, quàm ipsa substantia Verbi Divini in recto, ut connotat humanitatem cui unitur in obliquo: etenim in hac sententia quam hic explicamus, non est necesse quod adveniat aliquid intrinsicè, vel pereat, ut adveniat, vel pereat intrinsicè denominatio, ut statim ostendemus.

113 Ad confirmationem, concedo Majorem, & distinguo Minorem: Quod constituit Deum liberè volentem, est aliquid intrinsicè præcisè, nego: est intrinsicè ut connotans in obliquo effectum productum, concedo; & sub hac ratione potuit deficere, quia potuit non producere effectum, nec ipsum subinde connotare.

114 Obijctur secundò: Omnis denominatio intrinsicè debet provenire ab aliqua forma intrinsicè: Atqui denominatio liberi in Deo, est denominatio intrinsicè: Ergo debet provenire ab aliqua forma intrinsicè: Atqui ite:um hæc forma non potest esse nisi aliqua ratio intrinsicè, superaddita actui necessario: Ergo &c. Hæc Minor subsumpta probatur: quia forma quæ Deum denominat liberè volentem, non potest esse ipse actus necessarius; siquidem omnis denominatio similis est, & ejusdem conditionis cum forma à qua oritur: Ergo actus necessarius non potest liberè, sed solùm necessariò volentem denominare.

115 Respondeo primò Majorem esse absolute negandam, quia interdum potest advenire nova denominatio intrinsicè, etâ nihil intrinsicè adveniat, ex sola connotatione alicujus extrinseci: cujus plura exempla afferri possunt. Nam materia prima dicitur habere vel complacentiam formæ præteritæ, vel desiderium futura, quæ denominationes intrinsicè sunt, & tamen non oriuntur nisi ex connotatione formæ quam habuit, vel habitura est. In sententia eorum qui sunt extra Scholam D. Thomæ, & qui non distinguunt relationem à fundamento, fundamentum dicitur intrinsicè referri ad terminum, etsi nihil intrinsicè recipiat, ex eo solùm quòd terminum connotet; & agens dicitur agens intrinsicè, non quòd actionem in sese recipiat, sed quòd eam in passò receptam connotet; & licèt in vera sententia agens complementum aliquid virtutis recipiat, à quo denominatur agens effectivè; attamen non denominatur agens formaliter, nisi ex sola actione, quæ tamen non est in ipso, sed in passò. Idem etiam in Deo reperitur, nam Deus dicitur Creator, quæ denominatio non potest non esse intrinsicè, per solam virtutem activam, sine nova perfectione addita, ut connotat effectus productos: & dicitur etiam habere cognitionem futurorum contingentiùm intuitivam, sine ulla ratione superaddita, etiam virtualiter distincta, nam scientia visionis, & libera, nequidem virtualiter è scientia necessaria & simplicis intelligentiæ distinguitur; quia illa

distinctio virtualis non potest oriri ex objecto materiali circa quòd versatur scientia visionis. Denum persona divina dicitur intrinsicè terminare humanitatem, etsi nisi intrinsicè adveniat, ex eo præcisè quòd connotet humanitatem cui unitur. Idem dicendum de actu libero Dei, Deus enim dicitur liberè volens creaturas, non quòd aliquid intrinsicè recipiat, vel amittat, aut alio modo se habeat, sed quòd in se immutabilis creaturas mutet, circa eas versetur, & eas connotet. Sed præterea

Respondeo secundò, non desiderari hic formam intrinsicè, ex qua proveniat denominatio liberi, (quòd etiam dicendum est de aliis denominationibus creatoris, videntis, terminantis) provenit enim ex ipso actu voluntatis divinæ qui importatur in recto, ut connotat in obliquo effectum productum. Unde concessò primo argumento, distinguo Minorem subsumptam: Actus necessarius non potest denominare Deum liberè volentem, ut est necessarius, & versatur circa bonitatem divinam, & secundum perfectionem intrinsicè, secundum se & præcisè sumptam, concedo. Ut versatur circa creaturas, & eas connotat, nego: sub hac enim ratione non est necessarius, sed liber.

Obijctur tertio: Decretum liberum est Deo ratio cognoscendi creaturas existentes, aut futuras: Sed non secundum rationem intrinsicè, quoad intrinsicè necessariam: Ergo quoad intrinsicè liberam, ac subinde quæ potest deficere secundum intrinsicè, non secundum extrinsecè solùm, & secundum illud duntaxat quòd importatur in obliquo.

Respondeo concessà Majori, distinguendo Minorem. Decretum non est ratio cognoscendi creaturas secundum aliquam rationem intrinsicè necessariam, ut necessaria est præcisè, concedo: ut versatur circa creaturas, & eas connotat, nego. Decretum ergo liberum duo dicitur, ut sapius explicuimus, alterum in recto, & est ipsemet actus secundum rationem intrinsicè alterum in obliquo, & est creatura, vel existens, vel futura; cum verò illud rectum, scilicet actus voluntatis divinæ, obliquum connotet, scilicet creaturam, facile poterit esse ratio cognoscendi creaturam existentem vel futuram.

ARTICULUS IV.

An deus in Deo libertas contradictionis, ita ut eius voluntas ab omni actu libero potuerit manere suspensa.

S. I.

Proponitur status questionis, & pars affirmativa, ut probabilior eligatur.

Suppono primò, tritam & communem libertatis divisionem, in libertatem contrarietatis & contradictionis. Prima est indifferentia ad actus contrarios, ut amare, & odio habere. Secunda est potentia ad actum, & negationem ejus, sive ad volendum & non volendum.

Suppono secundò, quòd cum libertas Deum non sit potentialis, sed per modum actûs purissimi; & cum in Deo actus liber non distingatur realiter à necessario, sed unus & idem actus simplicissimus, eminentissimo modo sit necessarius; & liber: necessarius quidem per ordinem ad divinam bonitatem ut objectum primarium, liber verò per ordinem

ordinem ad creaturas ut objecta secundaria & materialia, non potest dari in Deo libertas contradictionis per ordinem ad actum & negationem eius, sed solum penes terminationem ad objecta creata, & negationem illius. Unde quando queritur an in Deo sit libertas contradictionis, idem est ac si queratur, an voluntas Dei poterit manere suspensa, & cessare ab omni exercitio, seu terminatione libera ad objecta creata: v.g. ad futuritionem Petri, vel non futuritionem illius.

121. Suppono tertio: probabilem esse aliquorum Theologorum sententiam, assentientem quod proposito voluntati creatae objecto, illa potest ab omni actu positivo cessare, ac exercere suam libertatem per puram omissionem, quae voluntaria & libera est, libertate negativa. Queritur ergo, an sicut in illa sententia probabili, voluntas creata objecto sibi proposito manet libera, nempe libertate contrarietatis, sed etiam libertate contradictionis formaliter, taliter quod possit nullum actum erga illud elicere. Ita voluntas Dei, proposito sibi ab aeterno futuritione Petri v.g. & negatione illius, non solum sit libera libertate contrarietatis, quatenus potuit velle futuritionem, aut negationem illius: sed etiam libertate contradictionis formalis, ita ut poterit merè negativè se habere, nec volendo futuritionem, nec volendo negationem illius, sed ab omni terminatione libera cessando.

122. Partem negativam tenent ex nostris Navarrete, Nozarius, & Gonzalez; & ex extraneis Suarez, Vazquez, Granada, & Arrubal, quos referunt & sequuntur Salmaticenses, tr. 4. disp. 5. dub. 3. §. 2. Fundamentum huius sententiae duplex est. Primum sumitur ex summa perfectione & actualitate divinae voluntatis ut liberae, quam existimant praedicti Authores non posse salvam, si voluntas divina maneat suspensa ab omni actu libero, seu ab omni terminatione ad creaturas. Secundum petitur ex summa perfectione & universalitate scientiae liberae Dei, quae etiam non videtur stare posse cum suspensione omnimodae voluntatis, & seclusis decretis absolutis, vel conditionatis, in quibus eius certitudo fundetur.

123. His tamen non obstantibus, pars affirmativa satis communis est apud Thomistas, eamque defendunt Ferrarientis, Cajetanus, & Curiel relati à Salmaticensibus ubi supra, Herrera in manuscriptis ad art. 3. huius questionis & plures alii Recentiores & ingeniosi Thomistae. Unde haec sententia, ut probabiliori, & conformiori principis circa Dei libertatem articulo praecedenti statuitis, subscribens,

Dico, voluntatem Dei ab omni terminatione libera ad creaturas potuisse manere suspensam, ac proinde illam esse liberam, non solum libertate contrarietatis, sed etiam libertate contradictionis.

124. Probatum primò conclusio destruendo primò & praecipuum fundamentum Adversariorum. Nulla reperitur imperfectio in voluntate divina, per omnimodam suspensionem omnis decreti, seu omnis exercitii libertatis erga creaturas. Ergo non est ratio quare non possit sic esse & concipi divina voluntas. Consequentia patet, Antecedens probatur. Si quae enim esset, maxime quia ex tali suspensione, & carentia exercitii libertatis, sequeretur aliquis defectus perfectionis vel actualitatis in divina voluntate: Sed ex tali suspensione non sequitur ulla carentia perfectionis & actualitatis: Ergo &c. Major est praecipuum fundamentum Adversariorum:

A Minor verò in qua est difficultas, sic ostenditur. Exercitium liberum volitionis divinae non superaddit ad perfectiones necessarias Dei, entitatem, actualitatem, vel perfectionem; sed ratione pura terminationis, ut ostendimus articulo secundo: Ergo ex eo quod à tali exercitio divina voluntas adaequate cessaret, ac maneret suspensa, nullius perfectionis seu actualitatis defectus sequeretur.

Confirmatur, & urgetur amplius. Ideò absq; 125 ulla imperfectione potuit voluntas Dei non velle futuritionem Petri v.g. quam de facto voluit, quia terminatio per modum volitionis non superaddit novam perfectionem, vel actualitatem: At nec etiam terminatio libera per modum volitionis aut nolitionis vagè considerata, perfectionem addit, vel actualitatem: Ergo etià ab illa prout sic, absq; ulla imperfectione potuit cessare, & consequenter potuit nec velle nec nolle futuritionem Petri, aut negationem futuritionis eius

Confirmatur secundo: Absque ulla imperfectione potuit misericordia Dei, ab exercitio miserendi suspensa remanere, & idem dic de iustitia divina, & de omnipotentia; haec enim omnia attributa, si Deus nihil produxisset ad extra, à principis executivis miserendi, puniendi, &c. suspensa manerent: Ergo etiam voluntas divina ut libera esse potuit absque omni imperfectione, ab omni exercitio volendi manere suspensa.

C Probatum secundo conclusio, destruendo aliud fundamentum Adversariorum. Quamvis divina voluntas non se determinasset circa futuritionem vel non futuritionem aliquarum rerum possibilem, hoc tamen non obesset perfectioni divinae scientiae, nec impediret quin certò cognosceret illas non esse futuras: Ergo nult, vel saltem mutat aliud fundamentum adversa sententia. Consequentia patet ex supra dictis: Antecedens verò probatur. Ut enim Deus cognoscat aliquid non esse futurum, non requiritur quòd habeat aliquid decretum positivum de eius non futuritione, sed sufficit quòd nullum habeat de eius futuritione; talis enim libera decreti negatio, seu tale decretum negativum, sufficit ad non futuritionem alicujus rei possibilem, ut ostendimus in Tractatu de Scientia Dei, & rationem assignavimus, ex discrimine quòd inter futuritionem & non futuritionem reperitur. Cum enim rem esse futuram sit aliquis effectus positivus, & futuritio dicat ordinem positivum ad existentiam aliquando habendam, & omnis effectus positivus petat pro causa liberam Dei volitionem, hinc est quòd ad futuritionem alicujus rei requiritur decretum positivum & actuale voluntatis divinae. Contra verò cum rem non esse futuram, non sit aliquid positivum, sed sola negatio futuritionis & existentiae aliquando habenda, & ad negationem non requiratur positivus influxus, sed sufficiat sola eius negatio: ut aliqua res non sit futura, & ut talis à Deo cognoscatur, satis est quòd divina voluntas circa eius futuritionem & non futuritionem maneat suspensa, & habeat circa illam decretum negativum, seu liberam decreti negationem, sicuti ut sit calor, requiritur causa positive influens in illud; ut verò non sit, sufficit sola influxus negatio.

D Confirmatur primò: Sicut se habet concursus Dei ad extra in ordine ad existentiam rerum, ita se habet eius decretum in ordine ad illarum futuritionem: Atqui ad negationem existentiae alicujus rei, non requiritur influxus positivus divinae omnipotentiae, sed sufficit sola concursus seu influxus

Confirmatur primò: Sicut se habet concursus Dei ad extra in ordine ad existentiam rerum, ita se habet eius decretum in ordine ad illarum futuritionem: Atqui ad negationem existentiae alicujus rei, non requiritur influxus positivus divinae omnipotentiae, sed sufficit sola concursus seu influxus

et in Bibli...

Disp. 6. §. 6.

128

fluxus negatio: Ergo similiter ad non futuritionem illius, nullum requiritur positivum decretum, sed sufficit libere ejus negatio, seu libera divina voluntatis suspensio.

- 129 Confirmatur amplius: Absurdum videtur fingere in Deo infinita ferè decreta conditionata, circa infinitas ferè combinationes possibiles, inter quas plures videntur absurda & nugatoria, & asserere quòd in Deo sit decretum positivum & actuale, quo positivè velit & determinet, quòd si capra, v. g. saltet, arbor non florebit: quòd si gallus canter, Turca non convertetur: si Petrus dormiat Romæ, Joannes non saltabit Burdigalæ, & circa similia humana mentis deliria. Unde multò convenientius videtur asserere, voluntatem divinam circa hujusmodi combinationes, & futura conditionata disparata, mansisse suspensè, & habuisse solum circa illa decretum negativum, seu liberam decreti negationem, in qua certò cognoscit, illa non esse futura.

§. II.

Solvuntur obiectiones.

- 130 **O**bjicies primò: Divina voluntas ut libera, non minùs est in ultima actualitate, & actus purus, quàm si consideretur ut natura, vel ut necessaria. Ergo sicut voluntas divina, per modum naturæ considerata, est necessariò in actu secundo, respectu objecti primarii quod necessariò diligit: ita etiam ut libera debet necessariò esse in actu secundo, respectu objecti secundarii in quod liberè tendit.

- 131 **R**espondeo concessio Antecedente, distinguendo Consequens: Respectu objecti secundarii debet esse in actu secundo, quantum ad entitatem, & actualitatem, concedo: quoad exercitium, & terminationem, nego. Solutio patet ex supra dictis: ut enim supra annotavimus, libertas divina non consistit in indifferentia potentia ad actum & negationem ejus, sed in indifferentia actus purissimi ad terminationem ad objectum creatum, & negationem terminationis; ex quo non colligitur esse potentialem, seu non esse actum purum; sicut nec ex eo quod misericordia & justitia divina indifferentes sint ut terminentur vel non terminentur ad objecta creata, aliqua potentialitas vel defectus actualitatis in illis infertur. Et quidem si quid probaret hoc argumentum, convinceret voluntatem Dei liberam debere habere positivas omnes terminationes ad creaturas quarum est capax, quod nec ipsi quidem Adversarii admittent.

- 132 **I**nstabis, Voluntas divina, quia sub conceptu naturæ est actus purus, & omnis potentialitatis expers, non solum est in actu secundo quoad entitatem & actualitatem, sed etiam quoad terminationem, & exercitium illius circa suum objectum: Ergo similiter si voluntas Dei ut libera sit actus purus, debet esse in actu secundo, non solum quoad entitatem & actualitatem, sed etiam quoad omne exercitium, & omnem terminationem.

- 133 **R**espondeo negando causalem: non enim hac solum ratione, voluntas divina sub conceptu naturæ, est in actu secundo quoad terminationem, circa objectum quod necessariò diligit, sed quia terminatio ad tale objectum, est necessariò connexa cum actualitate voluntatis divinae, ob necessitatem objecti: quia illò proposito per intellectum, cum repræsentetur ratio summi boni, nequit voluntas non exercere actum circa illud:

A cujus oppositum in terminatione libera contingit; quandoquidem ejus objectum, cum creatum & finitum sit, & finitum bonitatem habeat, nequit necessariò allicere voluntatè divinà, ut habeat necessariò exercitiū terminationis ad illud.

Objicies secundò: Non stat summa perfectio scientiæ Dei liberæ, cum suspensione omnimoda voluntatis dixim: Ergo illa non est admittenda. Consequentia patet, Antecedens probatur. Nam ut ostendimus in Tractatu de scientia Dei, sublimitatis decretis absolutis, & conditionatis, non potest stare certitudo & infallibilitas scientiæ Dei, respectu futurorum contingentium: Ergo perfectio scientiæ Dei liberæ, cum suspensione omnimoda divinæ voluntatis subsistere nequit.

- B **R**espondeo negando Antecedens: ad cujus probationem, in primis dicendum est, quòd si voluntas Dei circa futuritionem, vel non futuritionem omnium rerum possibilium manifestè suspensa, ejus scientia non cognosceret res ut futuras, sed solum ut possibiles: neq; hoc arguit imperfectionem, sed potius summam perfectionem in divina scientia, quæ debet attingere res ut sunt, & illas cognoscere eo modo quo sunt cognoscibiles: in tali autè casu nihil esset cognoscibile, ut futurum; quia nullum esset in Deo decretum, quò res extraherentur à statu merè possibilitatis, ad statum determinatæ futuritionis. Sed quæ ex fide & divina revelatione habemus, voluntatem divinam circa futuritionem rerum omnium possibilium, non manifestè suspensam, sed absolutè vel conditionatè, ad plurium rerum productionem & futuritionem se determinasse.

C **R**espondeo secundò: certitudinem divinæ scientiæ, quantum ad ea quæ sunt futura, fundari in decreto positivo, absolutò, vel conditionato, quò Deus absolutè vel conditionatè decrevit illorum productionem & futuritionem: quantum verò ad ea quæ non sunt futura, fundatur vel in decreto positivo, quò Deus absolutè, vel conditionatè noluit illorum futuritionem: vel in decreto negativo, seu in libera decreti negatione, quia noluit se determinare ad illorum futuritionem, aut non futuritionem; tale enim decretum negativum sufficit (ut ostendimus) ut aliquid non sit futurum, & ut tale cognoscatur à Deo.

Ex quo inferes, duplex esse medium in quo divina scientia potest certò cognoscere aliquid non esse futurum. Primum est decretum positivum, quò positivè vult non esse illius rei. Secundum est decretum negativum, seu libera omisso omnis decreti positivi, circa ejus futuritionem vel non futuritionem.

Objicies tertio: In voluntate creata non potest salvari ratio perfecti liberi per puram omissionem, ut docent plures Thomistæ 1. 2. q. 6. art. 5. & qu. 7. art. 5. Ergo multò minùs in voluntate divina salvabitur ratio libertatis, per solum voluntariam omni decreti positivi suspensionem.

E **R**espondeo dato Antecedente, de quo disputant Theologi locis citatis, negando Consequentiam, & partem. Ratio disparitatis sumitur ex differentia libertatis divinæ & creatæ. Libertas enim creata non est ad terminationes diversas ejusdem actus, sed ad diversos actus: unde quia in casu puræ omissionis, nullam haberet actum voluntas creata, non salvaretur in ea perfecta libertas in actu secundo, si quidem actus secundus nominat actum. Cæterum in Deo non est libertas ad diversos actus, sed ad eundem actum, cum diversa terminatione; unde non intellexit ad huc in ejus

in eius voluntate aliqua positiva terminatione ad creaturas potest intelligi actus secundus, scilicet: necessarius, qui est idem cum libero; quia terminatio ad obiectum secundarium non adiectum in Deo novam entitatem, nec novam perfectionem, ut ostendimus articulo precedenti.

139. Dices, in tali casu in Deo non est voluntarium: Ergo nec liberum. Consequentia patet ex eo, quod omne liberum est voluntarium, licet omne voluntarium non sit liberum. Antecedens probatur: Voluntarium in Deo definitur esse actus positivo, & positiva terminatione: Ergo illa non stante in Deo circa creaturas, non est voluntarium in ordine ad illas.

140. Respondeo distinguendo Antecedens. Non est voluntarium positivum & formale, concedo Antecedens. Negativum & virtuale, seu interpretativum, nego Antecedens, & Consequentiam. Ex eo enim quod voluntas divina habet actum positivum circa suam bonitatem, & intendit per intellectum ad creaturas, quia per voluntatem non habet terminationem, interpretatur ut se habere, ac si positive non velle talem terminationem. Sicut in Petro in illo precepto audiendi sacrum, si attendat, & tamen elicitur tunc actum voluntatis studendi, nihil de audiendo sacro determinando, dicitur tunc quod libere omittit in actu secundo; non quidem per voluntatem formalem non audiendi sacrum, quia illam non habet, ut supponimus, sed per actum interpretativum, quod intelligimus voluntatem aequè determinatam, ac si haberet actum positivum circa tale obiectum.

141. Instabis: Voluntarium pure negativum & interpretativum est imperfectè voluntarium: Ergo repugnat Deo. Consequentia patet, Antecedens probatur. Voluntarium pure negativum non est perfecte vitale: Ergo nec perfecte voluntarium.

Respondeo distinguendo Antecedens: Voluntarium pure negativum per defectum entitatis & actualitatis actus, qualiter in nobis contingit concedo Antecedens. Per defectum solius terminationis sub conceptu terminationis, nego Antecedens, & Consequentiam. Solutio patet ex supra dictis.

142. Urgebis: In Deo non admittitur à Thomistis reprobatio pure negativa; seu pura omisso admittendi aliquos ad gloriam, quia illa est minus perfecta in ratione providentiae, quam reprobatio positiva, quae consistit in positivo decreto aliquos excludendi à gloria ut beneficio indebito: Ergo ob eandem rationem non debet admitti in Deo libertas pure negativa, sive omisso omnis terminationis liberæ ad creaturas: hæc enim videtur minus perfecta in ratione libertatis, quam libertas positiva consistens in decreto positivo, seu in positiva terminatione divinæ voluntatis ad creaturas.

143. Respondeo concessio Antecedente, negando Consequentiam & paritatem. Ratio discriminis est clara, quia supposita elevatione creaturarum rationalium ad finem supernaturalem positivum, nihil decernere de aliquibus, vel pure negative se habere circa illas, arguit in provisorie imperfectionem: quia supposita tali elevatione creaturæ rationalis ad finem supernaturalem diminuta esset eius providentia, si consequenter & ultimè non versaretur circa illas per positivum decretum, sicut incepit. Hoc autem non contingit in nostro casu, cum enim ante suspensionem divinæ voluntatis non præsupponatur in Deo aliquod positivum decretum circa creaturas, per quod positive illas ordinaverit ad aliquem finem, consequenter non teneretur postea de illis positive decernere, & illas ad aliquem finem positive ordinare: unde ex tali suspensione nulla in divina voluntate esset vel conciperetur imperfectio, sed potius perfectissima libertas & independentia à creaturis.

144. Obijcies quarto: Rem esse futuram, vel non esse futuram, est necessarium: Ergo etiam necessarium est Deum velle eam esse futuram, aut nolle eam esse futuram. Consequentia videtur manifesta, idè enim primum est necessarium, quia constat ex extremis contradictorie oppositis: Sed etiam secundum constat ex iisdem terminis: Ergo eadem ratione debet esse necessarium.

145. Respondeo concessio Antecedente, negando Consequentiam, & paritatem. Nam inter rem esse futuram, & non esse futuram non datur medium, cum contradictorie opponantur: unde propositio disjuncta & illis extremis coallescens est necessaria. At vero inter hoc quod est Deum velle rem esse futuram, & velle non esse futuram, cum non sit oppositio contradictoria, sed contraria, medium assignatur: scilicet non velle alio quod ex prædictis extremis, seu non velle negative per meram suspensionem: per quod patet ad probationem in contrarium.

146. Obijcies ultimo: Si non esset necessarium divinam voluntatem terminari ad futuritatem, vel non futuritatem rerum omnium possibilem, maxime ex eo, quod terminatio divinæ voluntatis ad extra nullam ei addat perfectionem, vel actualitatem: Sed hæc ratio non concludit: Ergo &c. Major est præcipuum fundamentum nostræ sententiæ, ut constat ex supra dictis: Minor vero ostenditur primo. Terminatio divinæ scientiæ ad creaturas possibilem necessario convenit Deo, & tamen non addit novam perfectionem ad divinam scientiam, prout terminatur ad obiectum primarium: Ergo ex eo quod terminatio divinæ voluntatis ad extra perfectione illi non addat, colligitur non esse necessarium, voluntatem divinam terminari ad futuritatem, vel non futuritatem rerum omnium possibilem.

Secundo probatur eadem Minor: Licet comparatio ad creaturas respectu divinæ essentiae in ratione ideæ non addat aliquid reale ad essentiam, sed solum respectum rationis, ut aliqui existimant vel ejus fundamentum, ut alij probabilius sentiunt: tamen si essentia divina non compararetur ad illas positive, sed negative solum circa illas se haberet, non salvaretur in ea perfecta ratio ideæ: Ergo pariter, licet positiva terminatio ad creaturas non addat perfectionem supra actum voluntatis divinæ, si tamen non intelligitur positive terminata ad creaturas, sed solum negative, imperfectè intelligitur ratio libertatis in Deo.

147. Respondeo concessio Majori, negando Minorem: de cuius primam probationem, concessio Antecedente, nego Consequentiam, & paritatem. Ratio discriminis est, quia in creaturis possibilem est necessaria veritas & cognoscibilitas, ratione cuius cognoscuntur à Deo, at vero in futuris non est bonitas necessaria, unde necessitas terminationis ad illas ex meritis obiecti derivati non potest; & cum ex alia parte, ex eo quod ta-

listerminatio ab aeterno non competeret Deo, A nullius perfectionis, seu actualitatis defectum argueret, ut supra dicebamus, ex nullo capite concipi potest talis terminationis necessitas.

Ad secundam probationem desumptam ex ideis in mente divina existentibus, respondeo esse etiam disparem rationem: cum enim Deus in cognoscendo se non sit liber, sed necessitatus, etiam necessitatur ad cognoscendam imitabilitatem suam essentiae a creaturis; ac proinde suam essentiam in ratione idearum & exemplarum omnium rerum possibilem: contra vero, cum in volendo creaturas sit summe liber, ad perfectionem ipsius pertinet, posse manere solpenum circa illarum futurationem, aut non futurationem, & posse omittere omnem terminationem ad illas.

ARTICULUS V.

An ex eo quod Deus aliquid in tempore velle inciperet, vel à libera voluntate desisteret, physica mutatio inferretur in illo?

148. **R**atio dubitandi, eaque non levis, sumitur ex principiis supra art. 1. statutis, agendo de constitutivo Divini decreti. Nam ut ibidem ostendimus, liberum Dei decretum consistit in terminatione intrinseca, indefectibili sub conceptu entitatis, & defectibili solum sub conceptu terminationis: Sed ex nova terminatione divinae voluntatis ad creaturas non sequitur mutatio physica in Deo; quia, ut ibidem ostendimus, ad physicam mutationem requiritur transitus de non esse ad esse, seu de esse ad non esse formae intrinsecae: Ergo ex eo quod novum aliquid decretum in tempore Deo adveniret, non sequeretur illum physice mutari.

149. Confirmatur: Deus absque physica mutatione potest in tempore determinationem creaturis subire, quamvis ista denominatio intrinseca sit, ut communiter docent nostri Thomistae: Ergo similiter, quamvis denominatio liberè volentis sit Deo intrinseca, poterit tamen illam absque physica mutatione de novo in tempore suscipere. His tamen non obstantibus,

150. Dico: Ex eo quod Deus aliquid in tempore velle inciperet, aut à libera voluntate desisteret, sequeretur physica mutatio in illo, ac proinde ex immutabilitate divina rectè inferitur, non posse libera Dei decreta variari. Est contra Suarez in disp. 30. Metaph. sect. 4. & alios modernos, existimantes, ex temporali variatione decretorum in Deo non sequi physicam ejus mutationem, sed duntaxat moralem. Quia, inquit, cum divina voluntas ab aeterno non potuerit manere suspensa, sed se determinaverit per positivum decretum ad volitionem, vel nothionem omnium rerum possibilem; si in tempore aliquid de novo velle inciperet, quod ab aeterno noluerat, vel nolle, quod voluerat; hoc argueret in illo aliquam inconstanciam, quae est imperfectio & mutatio moralis Deo repugnans. Est etiam contra Molinam sup. quest. 14. art. 15. ubi ait, non ideo repugnare, quod Deus aliquid in tempore velle incipit, quod illi adveniret aliqua physica mutatio, sed quia sequeretur in eo vicissitudinis obumbratio, quae non minus, quam mutatio physica divinae naturae repugnat: juxta illud Jacobi 1. *Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudo obumbratio.*

Nostra tamen conclusio communis est apud Thomistas, eamque docuit Angelicus Doctor in contra Gent. cap. 86. de verit. quest. 23. art. 4. ad 5. & in hac quest. art. 2. in quibus locis, & sibi saepe, docet Deum ex necessitate velle creaturas, non solum solute, sed ex suppositione, ratione suae immutabilitatis. Et art. 7. ex immutabilitate Dei colligit non posse Dei voluntatem incipere velle in tempore. Quae etiam ratio videtur D. Augustinus lib. 12. Confess. cap. 5.

Probatur ergo conclusio ratione D. Thomae hic art. 7. ad hanc formam redacta. Quod voluntas divina incipiat aliquando velle de novo, aut à volitione desistat, solum provenire potest, vel ex hoc quod incipiat sibi esse conveniens & bonum, quod bonum & conveniens non erat, vel ex hoc quod de novo ut bonum cognoscatur, quod prius ut tale non cognoscebat: primum arguit physicam mutationem in divina substantia, secundum in se ipsius cognitione: Ergo sequitur physica mutatio in Deo ex eo, quod aliquid incipiat in tempore velle, aut à libera volitione desistat. Major ex eo videtur certa, quod voluntas veritatur circa bonum cognitum tanquam circa proprium objectum: Ergo novitas volitionis, aut ex boni novitate, aut ex novitate cognitionis ejus debet provenire. Minor pro secunda parte supponitur ex dictis in tractatu de scientia Dei pro prima vero illam implicat, & ostendit D. Thomas exemplo illius, cui incipit esse conveniens ad ignem sedere, cum tamen prius discipulivens esset; quod non aliunde provenit, nisi quia mutatus est de calido in frigidum. Homini etiam irato bona videtur inimici vindicta, cui tamen jam pacato discipulivens apparet.

Respondet Suarez ubi supra; eandem esse Majorem, nec in illa numerari omnes causas, ob quas potest voluntas incipere velle, quod antea volebat, vel nolle, quod volebat: potest enim id contingere ratione libertatis bono invarianti & cognitione illius; ut contingit in nobis, qui bono cognito, & voluntati proposito possumus ratione libertatis illud amare vel non amare.

Sed contra: Licet imprudens voluntatis mutatio (qualis in nobis saepe contingit) absque novitate boni & cognitionis ejus possit evenire, illa tamen, quae secundum prudentiam debet fieri, non nisi bono, aut illius cognitione variari potest contingere: Ergo supposita, ut debet supponi, summa Dei prudentia in volendo, omnes causas assumpsit D. Thomas; & conqueuntur ex variatione decretorum in Deo, rectè inferri physicam ejus mutationem.

Secundo probatur conclusio alia ratione fundamentali. Ut denominatio liberè volentis incipiat de novo, necessarii requiritur, aut variatio intrinseca in entitate voluntatis divinae, aut novitas & variatio in objecto: Atqui in objecto volitionis liberæ, pro ut est objectum ejus, nequit esse novitas, aut variatio in tempore: Ergo necessarii requiritur variatio intrinseca in entitate liberæ volitionis. Major videtur certa. Minor autem in adertur primo: Bonitas creaturae non terminat volitionem divinam ut existens in propria mensura, sed ut existens in aeternitate: At ut in aeternitate contenta nullam accipit variationem, aut successionem; cum aeternitas sit invariabilis, & tota simpl. ut ostendimus in tractatu de scientia Dei: Ergo ut objectum volitionis divinae, nullius variationis est capax. Secundo

ad, bonitas creata est obiectum volitionis libere, ut cognita à Deo: At qui omnis bonitas creata in tempore existens ab æterno est cognita à Deo, nec potest in tempore de novo cognosci, Ergo ut est obiectum voluntatis Dei libere, nequit variationem suscipere.

¶ Tercio inaderi potest conclusio, impugnando intentionem Adversariorum: Nam modus dicendi istius falso, vel dubio nititur principio, ut constat ex dictis articulo præcedenti, ubi ostendimus valde probabile esse, voluntatem divinam ab omni actu libero potuisse manere, suspensam, Molinæ etiam abique fundamento inter mutationem, & vicissitudinis obumbrationem distinguunt, cum pro eodem accipiatur à SS. Patribus, acoultat ex D. Gregorio lib. 12. Moral.

cap. 17. ubi ponderans verba illa Jacobi 1. *Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudo, nisi obumbratio, ut: ipsa enim immutabilitas umbra est, quæ quasi Dei figurat lucem. si hanc per aliquas vicissitudines permittat, sed quia in Deo mutabilitas non venit, nulla qualitas umbrae visus, tamen incedit.* Ergo &c.

¶ Ex dictis patet responsio ad rationem dubitandi in proposito: dupliciter enim ad illam responderi potest. Primò juxta primam rationem D. Thomæ, distinguendo Minorem: ex nova terminatione ad creaturas, non sequitur physica mutatio à priori, & tanquam ex forma immutante, concedo Minorem: à posteriori, & arguivè, ratione illius, quod præsupponit, nego Minorem & Consequentiam. Ita que juxta hanc solutionem, ex eo quòd in tempore Deus velle incipere non inferretur physica mutatio, quæ per decretum fiat tanquam per formam immutantem, sed quæ præsupponatur necessariò facta, vel in substantia, vel in cognitione divina.

¶ Cum enim, ut supra arguebamus, divinæ voluntatis mutatio fieri non possit, nisi vel ex eo quòd obiectum incipiat esse bonum, vel incipiat ut tale cognosci, & neutrum possit de novo contingere abique physica mutatione; hinc est quòd ex variatione decreti in tempore inferatur physica mutatio in Deo; non à priori, & quæ fieri debet per decretum ut formam immutantem, sed à posteriori, & ratione illius, quod ad mutationem prudentem decreti debet necessariò supponi.

¶ Secundò Responderi potest, consequenter ad secundam rationem, negando Minorem; quia non fiat in tempore superaddi de novo divinæ voluntati terminationem liberam sub conceptu terminationis, nisi insuper ei addatur nova actualitas, & consequenter nisi mutetur physice. Rationem supra adduximus, quia nempe terminatione libera ad creaturas nequit incipere in tempore in voluntate divina, nisi vel ad novitatem obiecti, vel ad variationem entitatis actus: cum que in obiecto nequeat esse novitas, quia tunc prout in æternitate contentum, in qua nulla est variatio, vel successio, consequens fit, quòd debet necessariò intercedere novitas in entitate actus, ut in tempore incipiat in Deo libera terminatione ad creaturas.

¶ Ex quo patet responsio ad confirmationem, concedo enim Antecedente, negando est Consequentia & partas. Ratio discriminis est, quia denominatio creatantis sumitur ab actu voluntatis veluti esse actus divini ut aqualiter transeunte & connonante obiectum propria mensura existens; cum autem obiectum, prout in propria mensura incipiat in tempore, consequens fit,

A quòd absque novitate in entitate actus possit denominatio illa in tempore incipere. Denominatio autem libere volentis non connotat obiectum prout in propria duratione, sed prout in mensura æternitatis, contentum, in quo prout sic novitas esse nequit; ac proinde nec denominatio volentis de novo, nisi entitas actus in seipsa varietur.

DISPUTATIO IV.

De voluntate Dei antecedente & consequente.

Celebris est divisio voluntatis Dei in antecedentem, & consequentem, quam Theologi à Damasceno, qui primus eam in scholas induxit, acceperunt; & circa illam plures occurrunt difficultates & graves controversiæ, quæ his temporibus inter Thomistas & Modernos agitari solent, & quas sequentibus articulis exactè discutiemus, ac resolvemus.

ARTICULUS I.

Quid sit voluntas antecedens & consequens beneplaciti & signi?

S. I.

Prima pars questii resolvitur.

Licet omnes Theologi unanimi consensu hanc divisionem recipiant cum D. Thomæ hinc art. 6. ad 1. illam tamen eodem modo non explicat, nec intelligunt. Molina enim, Vasquez, Lessius, & alij Recentiores communiter docent, voluntatem illam in Deo dici antecedentem, quæ antecedit nostrum consensum & prævisionem meritorum, vel demeritorum; consequentem vero illam, quæ supponit consensum liberi arbitrii, & præscientiam meritorum, vel demeritorum. Thomistæ autem cum S. Doctore existimant, voluntatem antecedentem esse illam, quæ ali-quid amatur consideratum solum secundum se; & ut præcisum à circumstantiis, cum quibus ponitur à parte rei. Consequentem vero illam, quæ terminatur ad res secundum omnes circumstantias in particulati, ut in executione, & à parte rei ponendas.

Dico ergo primò: Voluntatem Dei non dici antecedentem ex eo, quòd antecedit consensum nostrum, aut præscientiam meritorum, vel demeritorum; & consequentem ex eo, quòd consensum, & merita, aut demerita voluntatis humanæ, ut à Deo prævisa supponat.

Probatur prima pars: Cùm voluntas Dei consequens sit efficax, & causa nostri consensûs, ut ostendemus disputatione sequenti, illum antecedit prioritate saltem naturæ & causalitatis; nam omnis causa est hoc saltem modo prior suo effectui; unde si voluntas Dei diceretur antecedens ex eo, quòd nostrum consensum; & liberam nostræ voluntatis determinationem antecedit, voluntas Dei efficax & consequens deberet etiam vocari antecedens, & sic membra hujus divisionis